

DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

HAJDÚ DÁVID

GÖDÖLLŐ

2023

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

GAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYOK DOKTORI ISKOLA

**AZ ÁLLÁSKERESŐKNEK MEGHÍRDETETT
FELNŐTTKÉPZÉS VIZSGÁLATA BORSOD-ABAÚJ-
ZEMPLÉN VÁRMEGYÉBEN**

DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

HAJDÚ DÁVID

GÖDÖLLŐ

2023

A doktori iskola

Megnevezése: Gazdaság- és Regionális Tudományok Doktori Iskola

Tudományága: Regionális tudományok

Vezetője: Prof. Dr. Bujdosó Zoltán
egyetemi tanár
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Témavezető: Dr. Koncz Gábor
egyetemi docens
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Károly Róbert Campus

.....
Az iskolavezető jóváhagyása

.....
A témavezető jóváhagyása

Tartalomjegyzék

1. A MUNKA ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉSEI.....	1
1.1 Célkitűzések.....	2
2. ANYAG ÉS MÓDSZERTAN	6
2.1 Statisztikai adatbázisok, szekunder információk vizsgálata	6
2.2 Primer kutatás	7
2.2.1. A kérdőíves vizsgálat megvalósítása	7
2.3. <i>A felnőttképzés térbeliségének vizsgálata területi statisztikai módszerekkel</i>	8
3. EREDMÉNYEK ÉS AZOK MEGVITATÁSA	11
3.1 A szekunder kutatás eredményei	11
3.1.1 A munkaerőpiaci képzéseken résztvevők számának alakulása.....	11
3.1.2 A betöltetlen álláshelyek és a képzések kapcsolata	11
3.1.3 Az álláskeresőknél szóló felnőttképzésben résztvevők elhelyezkedésének vizsgálata Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében	12
3.1.4 A felnőttképzésben résztvevő közfoglalkoztatottak főbb jellemzői Borsod-Abaúj-Zemplén	14
3.1.5. Felnőttképzés területi eloszlása hazánkban	17
3.2 A primer kutatás eredményei.....	19
3.2.1 A munkanélküliség okai a vizsgált csoportban.....	19
3.2.1 A képzések résztvevőinek jövőképe	21
4. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK	27
5. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK	31
8. IRODALOMJEGYZÉK	36
7. A SZERZŐNEK AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓI 38	
7.1 Folyóiratcikkek.....	38
7.1.1 Magyar nyelven megjelent tudományos cikkek.....	38
7.1.2 Idegen nyelven megjelent tudományos cikkek	39
7.2 Tudományos konferenciákon elhangzott előadások konferenciakiadványban megjelentetve	39
7.2.1 Idegen nyelven	39
7.3 Tudományos konferenciákon elhangzott előadások absztraktkiadványban megjelentetve	41
7.3.1 Magyar nyelven	41
7.3.2 Idegen nyelven	41

1. A MUNKA ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉSEI

A tudás, valamint az oktatás és képzés elérhetősége, továbbá az oktatás minősége hatást gyakorol a régió, a térség gazdasági növekedésére, versenyképességére (Enyedi, 1996; Lengyel, 2012). Ennek következtében kiemelt cél lett napjainkban a tudásalapú társadalom és gazdaság megteremtése (Taródiné Cseszka, 2017) és felértékelődött az emberi tőkébe való beruházás (Becker, 1964; Schultz, 1961). Kiemelt célkitűzésként jelenik meg az élethosszig tartó tanulás és az ehhez szükséges alapkompenciák fejlesztése (Kálmán, 2012a). Mindezekkel összefüggésben elsődleges prioritássá vált a felnőttek képzésének létfontossága is, az iskolarendszerű képzések hiányosságainak pótlását a felnőttképzés képes biztosítani. A felnőttképzés pótolhatja a nem megfelelő, nem piacképes tudást, mi több, átképzést és továbbképzést nyújthat (Benő, 1996; Mayer, 2000; Mócz, 2012; Lakner, 2016), amely nélkülözhetetlen a gyorsan változó gazdasági és technológiai feltételekhez (Krisztián, 2004).

A munkaerőpiacon megnyilvánuló területi egyenlőtlenségek vizsgálata az 1990-es évek eleje óta a társadalomtudósok érdeklődésének középpontjában áll. A magyar gazdaságban bekövetkező konjunkturális és recessziós periódusok váltakozása komoly feladat elé állította azokat a szakembereket, akik a szakképzés szerkezetét igyekeztek összehangolni a munkaerőpiaci igényekkel, és azokat is, akik a kedvezőtlen hatásait voltak hivatottak kiigazítani a támogatáspolitikai beavatkozásaival (Hajdú-Konc, 2021; Hajdú-Konc, 2022). A változások eltérő térbeli következményei időről-időre okot adtak annak megvizsgálására, hogy azok hogyan tükröződtek vissza Magyarország sajátos térszerkezeti viszonyai mentén (Pénzes et al., 2018). A különböző fejlettségű térségekben az álláskereső jellemzői és a gazdaságfejlesztésben rejlő lehetőségek miatt eltérő munkaerőpiaci eszközök lehetnek hatásosak a foglalkoztatás és a térségi jövedelmek bővítésében (Halmos, 2005). Mivel a legnehezebben mobilizálható társadalmi csoportot a hátrányos helyzetű, tartósan munkanélküliek jelentik, a támogatáspolitikai is a komplex foglalkoztatási-képzési programok irányába mozdult el (Benke, 2006; Kluve, 2010). A lokális és egyéni sajátosságokat figyelembe vevő, mentorálással kiegészített képzések hosszabb távon jobb társadalmi környezetet teremthetnek, elősegítve a lakosság fogadó- és alkalmazkodóképességét a gazdaság keresleti szereplői felé (Alpek-Tésits, 2019).

Napjainkban eltérő kontextusokban találkozhatunk a hátrányos helyzet fogalmával, amely a munkaerőpiac és az oktatás vonatkozásában egyaránt használatos definíció (Alpek et al., 2018). A tanulással kapcsolatban elsősorban a gyermekkorú tanulók körében megnyilvánuló hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetre asszociálunk, amellyel a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény részletesen foglalkozik és elsősorban a veszélyeztetettségükre fókuszál (Pető, 2005). A gyermekek lehetőségeit természetesen alapvetően befolyásolják a szülők életkörülményei és élettapasztalatai, akiket felnőttképzés keretei között – amennyiben szintén hátrányos helyzetűek és álláskeresőként regisztráltak – munkaerőpiaci képzésekkel igyekeznek segíteni a társadalmi integrációban és a munkához jutásban (Nyilas, 2016). Hátrányos helyzetűnek minősülnek azok a személyek, akiket különböző környezeti tényezők gátolnak adottságaikhoz mért fejlődési lehetőségükben (Gáti, 1987). A gazdasági, szociális és kulturális szempontból hosszú távon hiányt szenvedő embereknek a lemaradása fokozódik, az értékrendje és a gondolkodásmódja is megváltozik, illetve látókörük beszűkül (Tésits–Alpek, 2013d). Ennek a társadalmi csoportnak alacsony a mobilitási képessége az egyéni motivációk hiánya miatt, ezért általában csak külső segítséggel képesek feljebb lépni a társadalmi ranglétrán (Tésits–Alpek, 2013b).

Az álláskereső abszolút létszáma alapján Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye iparosodott és emellett igen magas népességszámmal jellemezhető járásaiban mutatható ki a munkanélküliség

területi koncentrációja, miközben népességarányosan éppen Miskolc és Kazincbarcika térsége rendelkezik a legkevesebb álláskeresővel. A legmagasabb munkanélküliségi rátával az Encsi és a Gönci járások bírnak, ahol a periférikus fekvés és az aprófalvas településszerkezet negatív hatást gyakorol a gazdaságfejlesztésre (Lipták et al., 2019). A vármegyében az általános iskolai végzettségű vagy azzal sem rendelkezők aránya nagyon magas, amelyet felnőttképzéssel lehetne orvosolni, azon belül is a Munkaügyi Központtal együttműködve elősegíteni a munkaerőpiacra való képzést.

Vizsgálati területemet Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében jelöltem ki, amelynek 16 járása terület és népességszám alapján, valamint gazdasági eredményeiben és lehetőségeiben teljesen különbözik egymástól. A vármegye rendelkezik a második legnagyobb létszámmal a felnőttképzés résztvevői tekintetében a vidéki vármegyék között az országban. A vármegye magas munkanélküliségi rátával, viszonylag alacsony foglalkoztatási rátával és magas közfoglalkoztatási aránnyal rendelkezik.

A disszertációmban az álláskeresőknél szóló képzések munkaerő-piaci hatását és így Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye gazdasági fejlődésére gyakorolt hatását kutatom. Az álláskereső képzésekbe való bevonásának célja, hogy minél hamarabb visszakerüljenek a munkaerőpiacra és munkát találjanak az elsődleges munkaerőpiacon.

A munkanélküliség problémaköre az egész világon jelen van, a felnőttképzés segítségével újabb piacképes végzettségekhez juttathatjuk az álláskeresőket, amelyekkel képesek lehetnek visszaintegrálódni a munka világába. Magyarországon az álláskereső keresetpótló juttatásban részesülnek, amíg a képzéseket elvégzik, azaz az új tudás megszerzése mellett anyagi támogatásban is részesülnek, hogy ne legyen pénzügyi problémájuk a képzések ideje alatt. Ezek a képzések lehetnek nyelvi-, szakmai-, hatósági és kompetenciafejlesztésekre irányuló képzések.

Magyarországon az álláskereső az elsődleges-, és a másodlagos munkaerőpiacon tudnak elhelyezkedni. A közfoglalkoztatás, mint a másodlagos munkaerőpiac 2011-ben jelent meg erőteljesebben hazánkban, amely a munkanélküliség csökkentésére irányuló döntések következtében jött létre. A közfoglalkoztatás a rurális térségekben fő foglalkoztatóként jelenik meg, viszont azokon a területeken, ahol nagy szerepe van a versenyszférának, ott negatív hatással volt a képzéseket sikeresen elvégzők elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedésére.

A kutatás célja az, hogy rámutasson a Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei Kormányhivatalok támogatásával megvalósuló képzések társadalmi-gazdasági, és térben is kifejezhető anomáliáira. Ezeket a sajátos egyenlőtlenségeket az okozza, hogy a képzésekkel támogatott álláskereső nem feltétlenül a munkaerő-piaci pozíciójukat szeretnék javítani az újonnan megszerzett végzettségekkel, hanem egy részük a család megélhetési stratégiájának részeként, megélhetési forrásként tekint a képzéseken való részvételre.

1.1 Célkitűzések

A vizsgálatom fő célja annak feltárása, hogy a Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében megszervezett és Kormányhivatal által támogatott munkaerő-piaci felnőttképzések milyen hatást gyakorolnak a résztvevők munkaerő-piaci helyzetére. Ehhez kapcsolódóan kiemelt figyelmet fordítottam arra, hogy milyen területi egyenlőtlenségek mutathatók ki, és azok milyen okokra vezethetők vissza. A komplex célkitűzésem ennek megfelelően több kutatási célra bontható fel, amelyekhez primer és szekunder adatforrásokat rendeltem.

Elsőként azt szerettem volna feltárni, hogy a meghirdetett képzések hogyan segítik elő a résztvevők elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedését Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében (C1). Ezt követően az volt a célom, hogy rámutassak arra, hogy a képzésekkel kapcsolatban a képzések támogatója és az azokba bekapcsolódók jelentősen eltérő célkitűzéseket és elvárásokat fogalmaznak meg (C2). A támogatók részéről a képzések célja az, hogy az azokban részt vevők új végzettségükkel könnyebben visszataláljanak az elsődleges munkaerőpiacra. Bemutatom a gyakorlati megvalósítás során fellépő akadályokat is, amelyek arra vezethetők vissza, hogy a tanulók nagy részének a munkaerő-piaci képzések elsősorban az aktuális, égető problémák megoldását segítik, és csak másodsorban egy jobb jövő elérését. Ezáltal a képzésekben való részvétel fontos szerepet kaphat a hátrányos helyzetű családok megélhetési stratégiájában.

Kutatási célom volt az álláskeresőknél a helyileg illetékes Foglalkoztatási Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztályának Munkaerőpiaci Osztálya által meghirdetett felnőttképzési tanfolyamok indítási helyszíneire vonatkozó térbeli törvényszerűségek feltárása és a szakmaterületen érvényesülő centrum-periféria relációk kimutatása (C3). Ezt a témakört igyekeztem több aspektusból is elemezni, úgymint a városi és vidéki terek elkülönítése, az autópálya elérhetőség befolyásoló szerepe, vagy a járárok kedvezményezett besorolása alapján.

A kutatásommal igyekeztem olyan összefüggésekre rámutatni, amelyek nagy gyakorlati jelentőséggel bírhatnak a képzéseket támogató és megvalósító intézmények tevékenységének jövőbeni hatékonyabb megszervezése szempontjából, ami egyúttal több pozitív hatást gyakorolhat a képzések helyszínül szolgáló térségekben. Véleményem szerint a negatív demográfiai folyamatok lassításának, megállításának, esetlegesen megfordításának meghatározó tényezője lehet a lakosság képzettségi szintjének növelése, különös tekintettel a vállalkozóvá válást támogató képzések esetében.

Célkitűzésem volt annak vizsgálata, hogy a támogatott felnőttképzések mennyire hatékony munkaerő-piaci eszköznek minősülnek (C4)? Ebben a tekintetben milyen különbségek mutathatók ki a képzések megválasztása és a képzésbe beiskolázottak köre alapján? Megvizsgáltam a szakmai képzések és a munkavállalást elősegítő tréningek (a szakmai képzések egy része az Országos Képzési Jegyzékben szereplő OKJ-s képzés, amellyel a résztvevők szakmai munkaköröket is elláthatnak, szakmunkásként, míg a munkavállalást elősegítő képzések többnyire olyan tréningek, amelyeken a kompetenciákra helyezi a súlyt például írás, olvasás, összeadás és a munkavállalói kulcskompetenciák) munkaerő-piaci hatásának különbségét.

Speciális célkitűzése volt kutatásomnak, annak a körnek a megismerése, akik külső és belső hatótényezők miatt az eddigiekben nem jelentek meg az elsődleges munkaerőpiacon (C5). Számukra a támogatási rendszer sajátosságai határozhatják meg a továbblépés irányát, miközben nem sikerül kilépniük az álláskereső – közfoglalkoztatott – támogatott felnőttképzésben tanuló státuszok körforgásából. A magyar állam jelentős forrásokat fordít a munkanélküliek helyzetének javítására, a képzéseknek azonban gyakran jelentősebb hatásai lehetnek szociális, mint munkaerő-piaci szempontból.

A tényleges képzési szükséglet követése a felnőttképzés kiemelt feladata, amit azonban számos tényező befolyásol. A legjobban rászorulóknak nem feltétlenül kerülnek be megfelelő arányban a képzési rendszerbe és a kereslethez nem képes alkalmazkodni a képzési kínálat. Hazánkban nagyarányban nem azok vesznek részt felnőttképzésben, akiknek a leginkább szükségük lenne a képzésre, például képzettségi szint emelésére, hiányzó képességek pótlására. Az alacsony iskolai végzettség nem csak az alapismeretek hiánya miatt teremt hátrányt, hanem a további

ismeretek elsajátításához nélkülözhetetlen attitűdökben, a fejlődéshez szükséges kommunikációs készségekben is megmutatkozik. Manapság már nem elég egy megfelelő végzettség vagy gyakorlat egy munkakör betöltéséhez. Ma már szinte csak olyan munkaerő iránt van igény, aki tud alkalmazkodni, sorozatosan átképezhető, fejleszthető és képes megújulni. Általában olyan dolgozókat keresnek a munkáltatók, akik nem csak a szakmájukhoz kapcsolódó tudással rendelkeznek, hanem olyan tulajdonságokkal rendelkeznek, amelyek szükségesek a hatékony munkavégzéshez, mint például problémamegoldó-, jó kommunikációs-, kompromisszum készség, nyitottság, stressztűrés, kreativitás (Pirohov-Tóth, 2022; Raffay-Danyi et al., 2023). A fentiekből eredeztettem célom volt feltárni, hogy a munkanélkülieknek szóló felnőttképzés, az álláskereső és a meghirdetett álláslehetőségek létszámadatai időbeli és térbeli eloszlásának összehasonlítása (C6).

A munkaerő-piaci képzéseken résztvevők körében végzett kérdőíves kutatásommal az volt a célom, hogy megismerjem a tanulók családi és anyagi hátterét, tanulmányi- és munkatapasztalatait, amelyek alapvetően befolyásolják, hogy mi lehet az elsődleges prioritásuk a képzésben való részvétellel (C7). Az elsődleges és másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedés területi különbségeit a képzéseket sikeresen elvégzők körében primer és szekunder adatok alapján is megvizsgáltam. Célom volt a közmunka program hatásainak feltárása, amelynek szintén megvizsgáltam a területi aspektusait és azt, hogy 2011 óta hogyan tudott hozzájárulni a résztvevők primer munkaerőpiacra történő integrációjához (C8)? Kutatásom célja volt feltárni a felnőttképzés térszerkezetének jellegzetességeit a vármegyék szintjén (C9). Majd kiemelten foglalkoztam Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyével és azon belül a munkanélkülieknek szóló felnőttképzésben résztvevők járási és települési szintű különbségeivel.

H1: A Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei felnőttképzés adatai nincsenek szoros kapcsolatban a betöltetlen álláslehetőségek számával, ami arra vezethető vissza, hogy a képzések inkább a munkaerőkínálathoz, mintsem a munkaerő-piaci kereslethez igazodnak.

H2: Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyén belül lehatárolhatók azok a térségek, ahol a felnőttképzés nem hatékony részese az álláskereső elsődleges munkaerőpiacra történő integrációjának, mivel a képzést követően a résztvevőknek meghatározóan csak a másodlagos munkaerőpiacon sikerült elhelyezkedniük.

H3: A közfoglalkoztatás a megjelenését követően átmenetileg jelentős számú álláskereső munkához jutását segítette, azonban negatívan befolyásolta a támogatott felnőttképzésben résztvevők elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedését. Feltételezem, hogy a közfoglalkoztatás szerepének csökkenésével arányosan nem növekedik a primer munkaerőpiacon történő elhelyezkedés Borsod-Abaúj-Zemplén megyében.

H4: A felnőttképzésben résztvevő csoportok között elkülöníthetők szociális szempontból azok, akik nem tudnak kitörni az álláskereső – közfoglalkoztatott – támogatott képzésben résztvevő státuszok által meghatározott háromszögből. Ez arra vezethető vissza, hogy az álláskeresőnek szóló képzésben résztvevők között lehatárolhatók azok a személyek, akik az álláskeresőnek szóló képzéseken nem az új információ-, tudás-, szakképzettség- és egy új munkahely megszerzése érdekében vesznek részt. Ehelyett a támogatás megszerzésére fókuszálnak, ami a képzés ideje alatt biztos jövedelemszerzést jelent számukra, ennek megfelelően a képzés szociális szerepköre domináns, ezek a résztvevők megélhetési tanulónak tekinthetők.

H5: A szakmai végzettséggel és az elsődleges munkaerőpiacon szerzett tapasztalatokkal rendelkező tanulók körében magasabb a hajlandóság a tartós elhelyezkedésre.

H6: Az országban összefüggően nem jelennek meg olyan településcsoportok, ahol a vizsgált időszakban nem volt 10 kilométeren belül elérhető álláskeresőnek szóló felnőttképzés.

H7: Az ország különböző fejlettségű régióiban az álláskeresőknél szóló felnőttképzést sikeresen elvégzők között kimutatható különbségek mérhetők az elsődleges munkaerőpiacon és a másodlagos munkaerőpiacon történő elhelyezkedések tekintetében.

Kutatási céljaim eléréséhez a következő főbb feladatokat fogalmaztam meg a disszertációm alapját képező munka keretében:

- K1.A témaválasztás szempontjából releváns hazai és nemzetközi szakirodalmak összegyűjtése, altémák szerinti rendszerezése és elemzése.
- K2.Komplex szekunder adatbázis felépítése az Innovációs és Technológiai Minisztérium (ma Technológiai és Ipari Minisztérium), valamint a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal által szolgáltatott adatok alapján.
- K3.A felnőttképzés, a munkanélküliség és a közfoglalkoztatás jellemzőinek és egymáshoz való viszonyának vizsgálata Magyarországon és Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyéjében, az adatok térinformatikai szoftver segítségével történő elemzése és megjelenítése.
- K4.A felnőttképzésben résztvevő álláskeresőknél kérdőíves vizsgálat keretében történő megkérdezése a célcsoport tapasztalatainak, aktuális helyzetének és jövőbeli terveinek feltárása érdekében.
- K5.A kutatási projekt megvalósítása közben adódott megkerülhetetlen feladatként a COVID-19 világjárvány hatásainak feltárása a vizsgált ágazatban.
- K6.A szekunder és primer kutatási eredmények főbb összefüggései alapján javaslatok megfogalmazása a szakterület döntéshozói és a gyakorló szakemberei számára.

Annak érdekében, hogy az Olvasó számára a kutatásom célrendszerét, majd az azok eléréséhez megválasztott adatbázisok és matematikai-statisztikai módszerek kapcsolatát áttekinthetőbbé tegyem, az operacionalizálás lépéseit az alábbi táblázatban foglalom össze (1. táblázat):

1. táblázat: A kutatás célkitűzéseinek, hipotéziseinek, valamint a felhasznált adatbázisok és az alkalmazott módszerek kapcsolatrendszere

Hipotézis	Adatok forrása	Matematikai-statisztikai módszerek	Célkitűzés
H1	OSAP, NFSZ	Beveridge görbe	C1, C4, C6
H2	ITM, B-A-Z Vármegyei Kormányhivatal	Területi autokorreláció, HotSpot analízis	C1, C3
H3	ITM, B-A-Z Vármegyei Kormányhivatal	Trendvizsgálat	C4, C8
H4	Kérdőíves vizsgálat	Kombinált eloszlás vizsgálat, Keresztábra elemzés (khi négyzet próba)	C2, C5, C7
H5	Kérdőíves vizsgálat	Keresztábra elemzés (khi négyzet próba)	C5, C7
H6	OSAP	Területi lefedettség vizsgálat	C3
H7	ITM, B-A-Z Vármegyei Kormányhivatal	Területi autokorreláció, HotSpot analízis	C3, C4, C9

Forrás: Saját szerkesztés.

2. ANYAG ÉS MÓDSZERTAN

2.1 Statisztikai adatbázisok, szekunder információk vizsgálata

Primer kutatásom megalapozásához áttekintettük a témakörben elérhető hazai és nemzetközi szakkönyveket és folyóiratcikkeket, majd feldolgoztam a nyilvántartott álláskeresőkre, a betöltetlen álláshelyekre és az álláskeresőknak rendezett képzésekben résztvevőkre vonatkozó statisztikai adatbázisok 2010 és 2021 közötti idősorait. Az álláskereső és a betöltetlen álláshelyek adatbázisát a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat honlapján elérhető adatsorokból állítottam össze, míg a felnőttképzésben résztvevőkről a Pest Vármegyei Kormányhivatal OSAP 1665 statisztikai felületéről gyűjtöttem információkat. A primer kutatás területi kereteit Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye adta, ezért a kutatás előkészítése során is ezt a vármegyét helyeztem elemzésem középpontjába. A vármegye adatait a Magyarországot jellemző átlagértékekkel és folyamatokkal vettem össze. A különböző folyamatok összehasonlításának eszközéül a Beveridge-görbét választottam, amellyel hatékonyan szemléltethetők két paraméter időbeli változásának eltérő irányai. A munkaerő-piaci képzéseket elvégzők státuszáról (180 nappal a képzés befejezését követően) a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztályának Munkaerőpiaci Osztálya és az Innovációs és Technológiai Minisztérium által szolgáltatott adatokat dolgoztam fel.

Kutatásom későbbi fázisában további adatbázisok feldolgozására nyílt lehetőségem, amelyeket célirányosan igényeltem meg az Innovációs és Technológiai Minisztériumtól (a bejelentett képzéseket elvégzők elhelyezkedési arányairól – nem, életkor, iskolai végzettség szerinti bontásban) és a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivaltól (a támogatott képzéseket megvalósító projektekkal kapcsolatos információk). A másodlagos munkaerőpiac fontossága miatt a vizsgálati területen részletesebb elemzésbe kezdtem a Belügyminisztérium közfoglalkoztatási adatsorai alapján.

Annak érdekében, hogy a felnőttképzés szélesebb társadalmi-gazdasági aspektusai tekintetében további összefüggéseket tárjak fel, fontosnak tartottam, hogy a vizsgálataim középpontjában álló adatsorokat összevegyem a Központi Statisztikai Hivatal demográfiai, oktatási adatsoraival. Kutatásomhoz hasznos támpontként szolgálhattak volna az információgazdagabb népszámlálási adatsorok, amelyeket azonban a kutatás időzítése miatt nem tudtam felhasználni (Az előző Népszámlálás már egy évtizede volt, a 2022-es Cenzus adatai pedig még nem álltak rendelkezésemre a vizsgálatok időszakában). Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer további lehetőségeket biztosított az összefüggések vizsgálatára.

Mind a szekunder, mind a primer adatbázisok elemzése során fontosnak tartom a vizsgált változók közötti kapcsolatok feltárását. A szekunder adatbázisok esetében zömében skála típusú változókkal tudtam dolgozni, amelyek összefüggéseire korreláció- és regresszióanalízissel mutattam rá. A korrelációs számítások a valószínűségi változók közötti kapcsolat szorosságának meghatározását szolgálják, amelyek közül vizsgálataim során a Pearson-féle lineáris korrelációs együttható mellett térbeli autokorrelációs számításokat is végeztem, egyazon adatsor különböző megfigyelési egységekre vonatkozó értékei alapján. Mivel a korrelációs együtthatók nagyon tömör mérőszámok, ahol indokolt, a kapcsolatok további részleteit kétváltozós regressziószámítással tártam fel. Az egyváltozós lineáris regresszió egy független és egy függő változó összefüggésének jellemzésére szolgál a regressziós egyenes mentén. A determinációs együttható (r^2) azt mutatja meg, hogy a független változótól való függés mennyiben magyarázza meg a függő változó értékeit. A determinációs együttható 0 és 1 közötti értéket vehet fel, az 1-hez közeli értékek utalnak a szoros összefüggés meglétére (Csallner, 2015).

A területi egyenlőtlenségek kimutatására irányuló vizsgálataimnál a regionális elemzések két szélesebb körben használt mutatószámával dolgoztam. A koncentrációs (vagy más néven Herfindahl-Hirschman) index segítségével valamely természetes jellemző területi egységek (pl. település, járás, vármegye, régió) közötti koncentrátságának mértékét számszerűsíthetem, rámutatva a térbeli koncentráció mértékének időbeli változásaira is (Koncz–Szűcs, 2017). A HHI kiszámítását a vizsgált terület felnőttképzési mutatók tekintetében végeztem el és alkalmaztam a módszert. A Hoover-index révén két mennyiségi ismerv területi elterjedésének egymáshoz viszonyított különbségét tudjuk mérni (Németh, 2005). Elemzéseim során elsősorban arra kívánok rámutatni, hogy a felnőttképzésben résztvevők területi eloszlása hogyan viszonyul a lakosság, munkanélküliek, közfoglalkoztatottak stb. eloszlásához.

2.2 Primer kutatás

2.2.1. A kérdőíves vizsgálat megvalósítása

A 34 kérdésből felépülő kérdőívet Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei képzési helyszíneken tölttettem ki 2019 szeptembere és 2021 júniusa között. Az álláskeresőknél szóló képzéseken résztvevő válaszadók személyes, családi állapottal, munkaerőpiaccal, képzésekkel és jövőbeli terveikkel kapcsolatos kérdéseimre válaszoltak. A kérdőív kérdései leginkább a képzésben résztvevők tapasztalataira, megélhetési stratégiáira vonatkoztak. A lakóhelyről és a képzés helyszínéről feltett kérdésekkel, valamint az ingázási hajlandósággal a résztvevők mobilitását mértem. A korábban megszerzett képzettségre irányuló kérdéskörben a Kormányhivatal által indított képzések bemeneti feltétel szerint megosztottságát is vizsgáltam. A munkatapasztalatokra irányuló kérdésekkel a résztvevők munkaerő-piaci státuszát, az elsődleges munkaerőpiaccal való eddigi kapcsolatát és a közfoglalkoztatás jelentőségét tártam fel. A megélhetési stratégiák vizsgálata további lehetőségekre terjedt ki, úgymint a feketemunkával, az időnymunkával, valamint a képzésben való részvétellel megszerezhető jövedelmekre. Kutatási céljaimnak megfelelően a kérdőívben egyaránt szerepeltek egyszeres és többszörös választási lehetőséget felkínáló kérdések, valamint egyszerű információkat kérő nyitott, szöveges kérdések. A papíralapú kérdőívet összesen 1786 fő töltötte ki, és a kitöltés folyamatát személyesen felügyeltük – a felnőttképző intézmények munkatársainak bevonásával). A minta területi megoszlását tekintve, a kérdőívek lekérdezése Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye 47 településén valósult meg. A vizsgálatba bevont válaszadók lakóhelye alapján kutatásom a vármegye összesen 181 településére terjedt ki, amelyek a vármegye mind a 16 járását érintették. A válaszadók 36,1%-a volt városlakó.

A megkérdezettek körét az határozta meg, hogy mely újonnan induló képzéseket tudtam személyesen felkeresni és velük a kérdőíveket kitöltetni. 2019 januárja és 2021 decembere között Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében 8174 fő volt a munkaerő-piaci képzésekre belépők összesített száma, amely időtartam 14 hónappal meghaladta primer kutatásom magvalósításának időtartamát. Ezt a létszámot alapsokaságként elfogadtam (mivel pontosabb viszonyítási időszakot nem tudok megjelölni). Az általam megkérdezettek száma az alapsokaság 21,84%-át tette ki. A minta reprezentativitását több szempontból megvizsgáltam. Az általam megkérdezettek szempontjából a nők és a legfeljebb alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők is felülreprezentáltak voltak. A korcsoportok vizsgálata során, azonban hasonlóság mutatkozott, azaz az Innovációs és Technológiai Minisztérium által szolgáltatott adatokban szereplő arányok közel megegyeztek az általam megkérdezettek korcsoport arányaival.

A képzések többségét a járási székhelyeken szervezték meg. A járásokon belüli ingázást a tanulók részére a Kormányhivatal anyagilag támogatja, ennek következtében nem jár költséggel a résztvevők számára. A határ menti és rurális településeket kevésbé érintik a képzések, ami a vizsgálati mintán is megmutatkozik. A képzésben résztvevők koncentrációja a népességszám és a központi szerepkör miatt is a Miskolci járásban a legnagyobb (20,3%). Ezen kívül az Encsi

járás (12,9%) szerepelt 10% feletti részesedéssel a mintában. A további sorrend: Szerencsi járás (9,2%), Ózdi járás 8,7%, majd Tiszaújvárosi járás (8,2%).

A kérdőíves adatbázist Microsoft Office 2013 és IBM SPSS Statistics 25 programok segítségével hoztam létre és értékeltem ki. A kérdőívben a kérdésekhez kapcsolódóan megfogalmazott válaszokra adott említésszámok összevetésén és megoszlásán túl megvizsgáltam az egyes változók közötti kapcsolatokat is. A változók döntő többségének mérési skálája (nominális és ordinális skála) miatt ezt elsősorban kereszt táblával elemeztem a minőségi ismérvek kapcsolatának feltárására. A kombinációs táblába rendezett adatok megoszlását, amennyiben valamilyen szabályosságot mutattak, oszlopdiagramon grafikusán is ábrázoltam. A változók közötti kapcsolat „valódiságát” Pearson-fél khi-négyzet próba segítségével vizsgáltam meg, amely egy rendkívül robusztus módszer, így hipotézisvizsgálatok alkalmazásánál az adatok eloszlása kapcsán nincs feltétel, annak megbízhatóságát nem befolyásolja (Cochran, 1952). A statisztikai próba célja a nullhipotézishez képest tapasztalható eltérések mértékének megállapítása az elméletileg várt és a megfigyelt értékek között. Az eltérés mértékéből következtethetünk a változók közötti egymásra hatás meglétére és erősségére. A nagymértékű eltérés valószínűsíti a változók közötti tényleges kapcsolat létezését (Huzsvai–Vincze, 2012).

Az IBM SPSS Statistics 25 program segítségével elvégzett khi négyzet próba a cellák megfigyelt esetszámait veti össze az elvárt esetszámmal, amelyet akkor kapnánk ha nem lenne kapcsolat a két vizsgált változó között. Amennyiben a kapcsolat egyértelmű, abban az esetben függvényeszerű, ha csak valószínűsíthető, akkor sztochasztikus kapcsolatról beszélünk. Kapcsolat hiányában a két változó függetlenségét állapíthatjuk meg (Sajtos–Mitev, 2007). A khi négyzet próbára jellemző, hogy érzékeny a mintanagyságra. A khi-négyzet eloszlás ferde, a szabadságfokok növekedésével szimmetrikusabbá válik. A viszonylag könnyen értelmezhető módszert a társadalomtudományi kutatásokban széles körben alkalmazzák (Kassai, 2012).

Azokban az esetekben, amikor kategorizált (nominális vagy ordinális) változók szerepelnek független változóként (pl. településkategóriák, járások vagy munkaügyi kirendeltségek), a függő változók pedig skála szintűek, a csoportátlagok összevetésére egyszempontos varianciaanalízist alkalmaztam. A varianciaanalízis olyan a sokaságot megmagyarázó minta, amely egy vagy több független változó hatását vizsgálja egy függő változóra a sokaság átlagértékei közötti eltérések meghatározásával. Az ANOVA varianciaelemzés a szórásnégyzet vizsgálatán keresztül hasonlítja össze az átlagokat, a lényege, hogy a független változó kimutatható befolyással van-e a függőre? Az elemzés elvégzéséhez a változóknak több feltételnek is meg kell, hogy feleljenek. A függő változó mérési szintje legalább intervallum skála legyen. Teljesülnie kell továbbá a varianciahomogenitásnak, azaz a függő változónak egyforma szórással kell rendelkeznie a független változó különböző szintjei mellett (Sajtos–Mitev, 2007).

2.3. A felnőttképzés térbeliségének vizsgálata területi statisztikai módszerekkel

A képzéseken résztvevők térbeli összefüggésrendszerének feltárásához területi autokorrelációs vizsgálatot végeztem Local Moran statisztika segítségével.

$$I = \frac{n}{2A} \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \delta_{ij} (y_i - \bar{y})(y_j - \bar{y})}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2},$$

ahol n a vizsgáltba vont területegységek elemszáma, y_i és y_j a vizsgált változó értéke az egyes területegységekben, $\bar{y}$ a vizsgált mutató számtani átlaga, A a szomszédsági kapcsolatok száma, a δ_{ij} együttható értéke pedig 1, ha i és j szomszédosak, máskülönben pedig 0 (Tóth, 2014).

Amennyiben $I > -1/n-1$, akkor pozitív előjelű, ha pedig $I < -1/n-1$, akkor negatív előjelű az autokorrelációs kapcsolat. Ha $I = -1/n-1$, nem áll fenn autokorrelációs kapcsolat az egyes területi egységek között (Egri, 2017).

A térbeli mintázatok feltárására és bemutatására a térbeli autokorreláció lokális próbafüggvényét használtam, az Anselin által 1995-ben publikált egyváltozós Local Moran I módszert. Ez a módszer alkalmas arra, hogy kiemelje azokat a területeket, amelyek hasonlatosak, illetve eltérők a szomszédjaikhoz viszonyítva (Tóth, 2014). A Local Moran I egyenlet képlete:

$$I_{i,t} = z_{i,t} \sum_j W_{ij} z_{j,t}$$

ahol $z_{i,t}$ és $z_{j,t}$ a megfigyelési egységek standardizált értékei t időpontban. Az egyváltozós Local Moran módszer esetében $z_{i,t}$ és $z_{j,t}$ ugyanarra az adatbázisra vonatkozik. W_{ij} a területi súlymátrix (Anselin, 1995). A kapott eredmény négy csoportba sorolja a településeket:

1. Magas–magas (HH): magas értékkel rendelkező terület egységek, amelyek esetén a szomszédság is magas értékkel rendelkezik,
2. Magas–alacsony (HL): magas értékkel rendelkező terület egységek, amelyek esetén a szomszédság alacsony értékkel rendelkezik,
3. Alacsony–alacsony (LL): alacsony értékkel rendelkező terület egységek, ahol a szomszédság is alacsony értékkel rendelkezik,
4. Alacsony–magas (LH): alacsony értékkel rendelkező terület egységek, amelyek esetén a szomszédság magas értékkel rendelkezik.
5. Nem szignifikáns kategória: ezek a területek nem rendelkeznek szignifikáns lokális statisztikával (Tóth, 2014; Egri, 2017).

A Local Moran szignifikanciafilterét 0,05 alatt határoztam meg, a permutációk számát pedig 499-ben.

Egyes települési szinten rendelkezésre álló statisztikai adatsorok, valamint az ezek alapján számított fajlagos mutatók bevonásával területi autokorrelációs analízist (Hot Spot elemzést) végeztem Getis-Ord féle lokális G_i^* statisztika (Getis - Ord, 1996) használatával, térbeli csoportosulások lehatárolása érdekében. Ez a módszertan a térbeli struktúrák lokális sajátosságait tárja fel. Az alapfelvetés (nullhipotézis) szerint nem mutatható ki területi autokorreláció az elemzésbe vont változók között, azok térbeli elrendeződése véletlenszerű. A helyi G_i^* statisztika a súlyozott térbeli pontok koncentráció alapján lokalizálja a térbeli asszociáció erősségét (Tóth, 2014). Minél magasabb a számított értékek standardizálásával megkapott Z érték, annál erőteljesebb a magas értékek csoportosulása. Az adott távolságon belül elhelyezkedő átlag feletti értékek koncentrálódása esetén a G_i értéke magas lesz, az alacsony értékek csoportosulása esetében pedig alacsony. A statisztika szimmetrikus térbeli súlymátrixot hordozhat magában, amelynek elemei bináris (0,1) értékeket vehetnek fel. A behatárolt (d) távolságon belüli elemek értéke 1, minden más esetben 0 érték szerepel. A mutató ezen típusa szerint az adott lokáció önmagával szomszédos, a súlymátrixban szereplő érték 1. A Getis–Ord statisztika helyi változata az alábbi képlettel számítható:

$$G_i(d) = \frac{\sum_{j=1}^n w_{ij}(d) x_j}{\sum_{j=1}^n x_j}$$

ahol: w_{ij} a szimmetrikus térbeli súlymátrix, d a távolság, x a területi ismérv, továbbá igaz az, hogy $i=j$. Dolgozatomban a szomszédsági kapcsolatok eljárásához sorstandardizált „királynő”

súlymátrixokat alkalmaztam. A hipotézisvizsgálat szignifikancia-szintjét $p=0,1$ értékben határoztam meg. Az eredményeket poligon kartogramokon ábrázoltam a feltárt forrópontok dozimetrikus kiterjedtségének szemléltetésére. A királynő szomszédságnál valamennyi közvetlenül érintkező, határos szomszéd bevonásra kerül. Tematikus térképeimet ez alapján a súlymátrix alapján végeztem el, azonban számszerűen azt is megvizsgáltam, hogy milyen területi autokorrelációs értékeket eredményez, ha a különböző időpontokban elvégzett számításokat a legközelebbi 5, 10, illetve 15 területegységre végzem el.

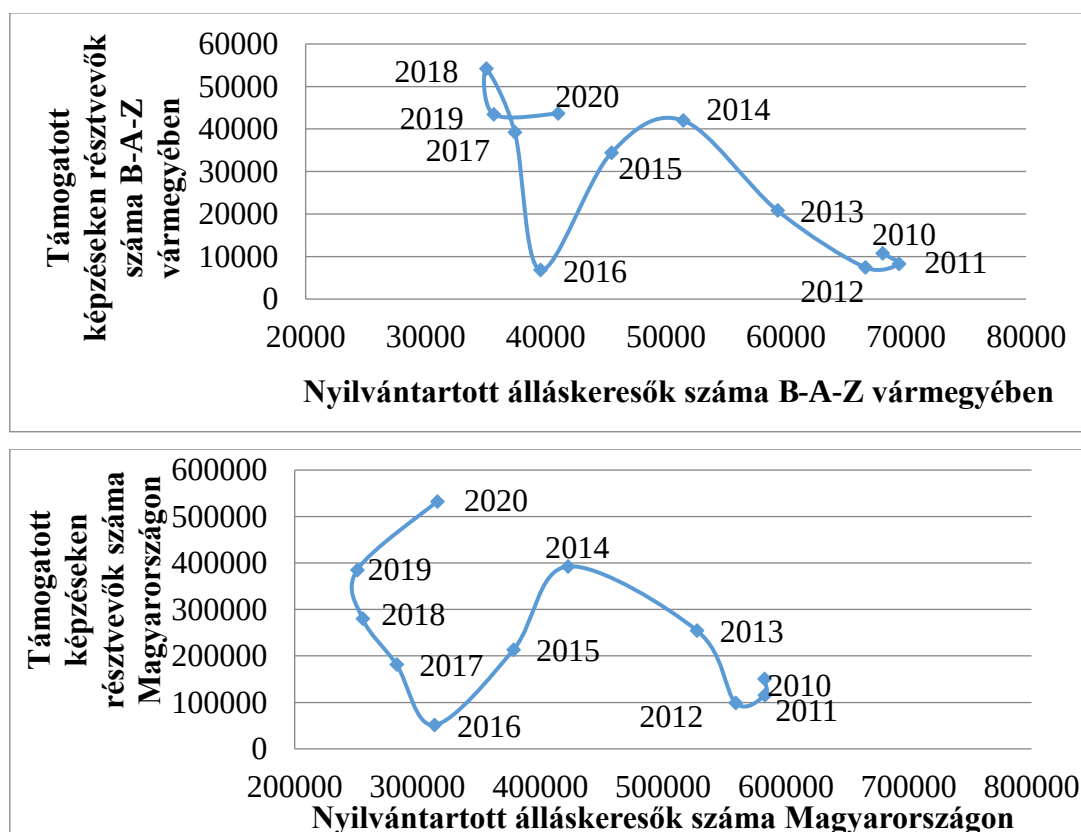
A felnőttképzésben résztvevők számát összesítettem LAU szinten. Az aggregátumok területi szempontú vizsgálatához Hotspot-elemzést végeztem, általános G statisztikák alapján. Az elemzéshez egy „királynő” súlymátrixot használtam, amelynek szignifikancia szintjét $p < 0,05$ -nél határoztam meg.

3. EREDMÉNYEK ÉS AZOK MEGVITATÁSA

3.1 A szekunder kutatás eredményei

3.1.1 A munkaerőpiaci képzéseken résztvevők számának alakulása

Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyére és Magyarországra vonatkozóan összehasonlítottam, hogy 2010 és 2019 között milyen változások történtek a nyilvántartott állás keresők és az állás keresőknek szóló támogatott képzéseken résztvevők számában. Az adatsorok alapján szerkesztett Beveridge-görbék hasonlósága (1. ábra) rámutat arra, hogy a vármegyei folyamatokat is alapvetően a nemzeti szintű szabályozás befolyásolta. Az adatsorok minden egyes felnőttképzési résztvevőt magukban foglalnak, akik állás keresőknek szóló képzéseken vettek részt, ebbe beletartoznak a tréningek, az informatikai, a nyelvi és szakmai képzések egyaránt. A vizsgált években 2016-ban volt a legkevesebb a képzésben résztvevők száma, azonban a kilenc év alatt összességben jelentősen javult az állás keresők és a képzéseken résztvevők aránya, amit ugyanakkor az is elősegített, hogy az érintettek jelentős része több képzést is elvégezhetett egy éven belül. A nyilvántartott állás keresők száma jelentős mértékben csökkent, amiben az új beruházások munkaerőigénye és a közfoglalkoztatás játszott meghatározó szerepet.

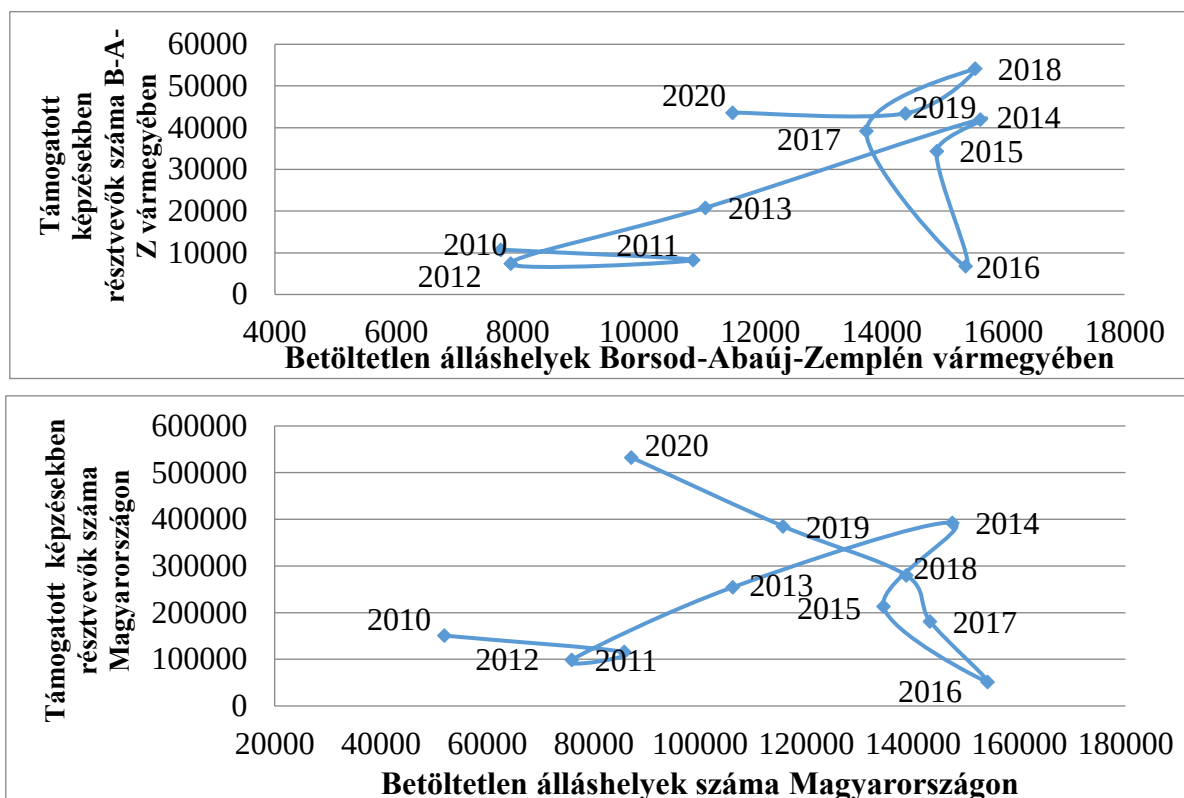
1. ábra: A nyilvántartott állás keresők és az állás keresőknek szóló támogatott képzésben résztvevők számának alakulása (2010-2020)

Forrás: saját szerkesztés www.osap.mer.gov.hu és www.nfsz.munka.hu alapján (2023).

3.1.2 A betöltetlen álláshelyek és a képzések kapcsolata

Munkaerőpiaci szempontból az egyik legfontosabb információ a foglalkoztatás és a képzések szervezése, lebonyolítása aspektusából a betöltetlen álláshelyek száma. A vizsgált időszakon (szintén 2010-2020) belül a 2012-2014 között jelentősen bővült mind országosan, mind a vármegyében a betöltetlen álláshelyek száma. Ezt országosan egy jelentős visszaesés követte a következő években, míg Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében csak enyhe csökkenés, illetve

stagnálás volt mérhető. Majd a markánsan csökkenő trend országosan megfordult és a betöltetlen állások száma 2019-re megközelítette a 2014. évi adatot. Az ország északkeleti részén fekvő vármegyében a korábbiakhoz képest folyamatosan magas maradt a betöltetlen álláshelyek száma, kiugró adat azonban nem volt megfigyelhető (2. ábra). Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében kevesebb támogatott képzésen résztvevővel (2016) is hasonlóan nem képesek betölteni az üres álláshelyeket, szóval a támogatott képzések indítása, a szakmaválasztás nem a munkaerőpiaci igényeknek megfelelő.

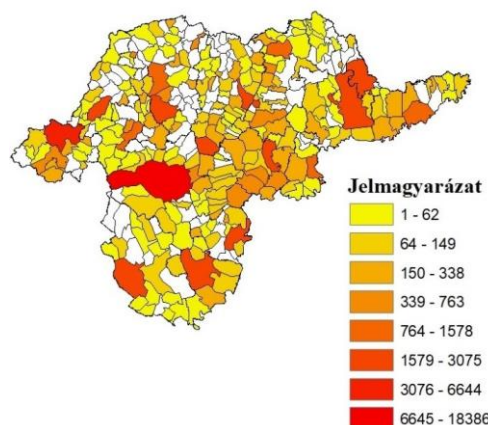
2. ábra: A betöltetlen álláshelyek száma és az álláskeresőknak szóló támogatott képzésen résztvevők száma (2010-2020)

Forrás: Saját szerkesztés www.osap.mer.gov.hu, www.nfsz.munka.hu alapján (2023).

3.1.3 Az álláskeresőknak szóló felnőttképzésben résztvevők elhelyezkedésének vizsgálata

Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében

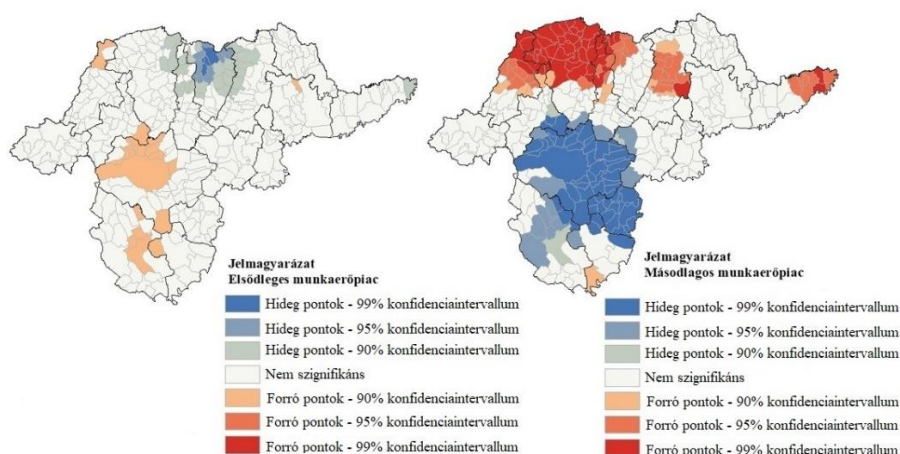
Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a vizsgált 11 évben összesen 240 darab településen volt jelen a vármegye területén található 358 darab település közül (ami 67%-os arány) a Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Kormányhivatal által támogatott álláskeresőknak szóló felnőttképzés. A legtöbb képzett Miskolcon, a vármegyeszékhelyen volt, majd a nagyobb lakónépességű, magasabb munkanélküliségi rátával rendelkező járási központok követték, mint Ózd, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Mezőkövesd és Mezőcsát. A legtöbb felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező Miskolcon és a járási központokban volt fellelhető, míg az általános vagy annál alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők arányaiban a kisebb településeken voltak jellemzőek. A középfokú iskolai végzettséggel rendelkezők a nagyobb lakónépességű községekben, kisebb városokban és a járási központokra csoportosultak. Életkor szempontjából teljesen hektikus kép jelent meg, bár az 55 évnél idősebb korosztály az alacsony népességű rurális térségekben található kisebb településekre voltak jellemzőek (3. ábra).

3. ábra: A Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei Kormányhivatal által beiskolázott álláskeresők létszáma (2010-2020) összesen

Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján (2021)

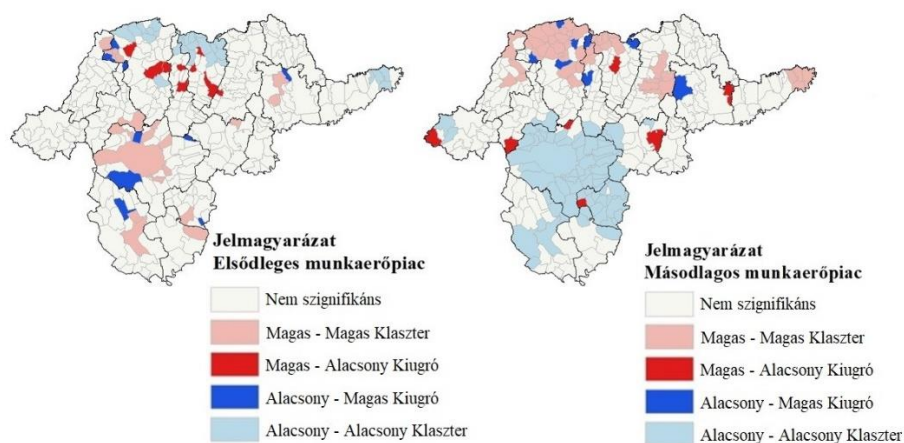
A HotSpot analízisek során kirajzolódtak azok a területek, ahol leginkább jelen vannak azok a területek, ahol a képzést sikeresen elvégzők munkát találtak. Természetesen teljesen elkülönülnek egymástól az elsődleges- és a másodlagos munkaerőpiacon elhelyezkedők térbeli csoportosulásai. A primer munkaerőpiacon való elhelyezkedés leginkább a vármegyeszékhelyre és az azt körülvevő környező településekre és a délről szomszédos Mezőkövesdi- és Mezőcsáti járás egyes településeire volt jellemző. Legkevésbé a Szikszói-, Encsi- és a Gönci járás északi, Szlovákiával határos területeit érintette. A másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedés a Miskolci-, Tiszaújvárosi- és a Mezőkövesdi járásban volt a legkevésbé jellemző, ezeken a területeken vannak leginkább jelen a magas foglalkoztatású multinacionális vállalatok. A közfoglalkoztatás leginkább északon a Szlovákiával határos területekre volt jellemző. Legjobban az Edelényi-, Szikszói-, Putnoki- és az Encsi járás északi, határ menti területeire koncentrálódott. A Gönci járás középpontjában és a Cigándi járás perem vidékein is a közfoglalkoztatás jelent meg, mint elsődleges elhelyezkedési forma (4. ábra).

4. ábra: A Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei Kormányhivatal által beiskolázott álláskeresők elhelyezkedése elsődleges- és a másodlagos munkaerőpiacon (2010-2020) átlagában

Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján (2021)

A Local Moran I statisztikák pozitívan autokorreláltak a vizsgált területen az elsődleges- és másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedés szempontjából. Az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedők térbeli autokorrelációs vizsgálatában kapott 0,190752 Moran index pozitívan korrelált (z-érték=6,182531, p-érték=0,000000). Magas-magas klaszterek alakultak ki Miskolc és agglomerációjában, a vármegye déli és északi részein a járási központokban és vonzáskörzetükben. Alacsony-alacsony klaszterek jöttek létre a vármegye északi Szlovákiával határos településein, itt nem volt jellemző az elsődleges munkaerőpiacon való munkavállalás. A 6,1825312343 z-pontszáma miatt kevesebb, mint 1% a valószínűsége annak, hogy ez a csoportosított minta véletlenszerű véletlen eredménye lehet. A közfoglalkoztatásban elhelyezkedettek térbeli autokorrelációs vizsgálatában kapott 0,481255 Moran index pozitívan korrelált (z-érték=15,318435, p-érték=0,000000). Alacsony-alacsony klaszterek alakultak ki a Miskolci járás és a Tiszaújvárosi járás teljes területén, ezeken a területi egységekben egyáltalán nem volt jellemző a közfoglalkoztatás, ami a multinacionális cégek magas munkafelvevő képességének is köszönhető. Magas-magas klaszterezettség jött létre a Putnoki-, Edelényi-, Szikszói- és az Encsi járás Szlovákiával határos területein, amely területeket magas munkanélküliség és alapvetően magas közfoglalkoztatás jellemzi (5. ábra). Tekintettel a 15,31843500306 z-pontszámra, kevesebb, mint 1% a valószínűsége annak, hogy a csoportosított minta véletlenszerű véletlen eredménye lehet.

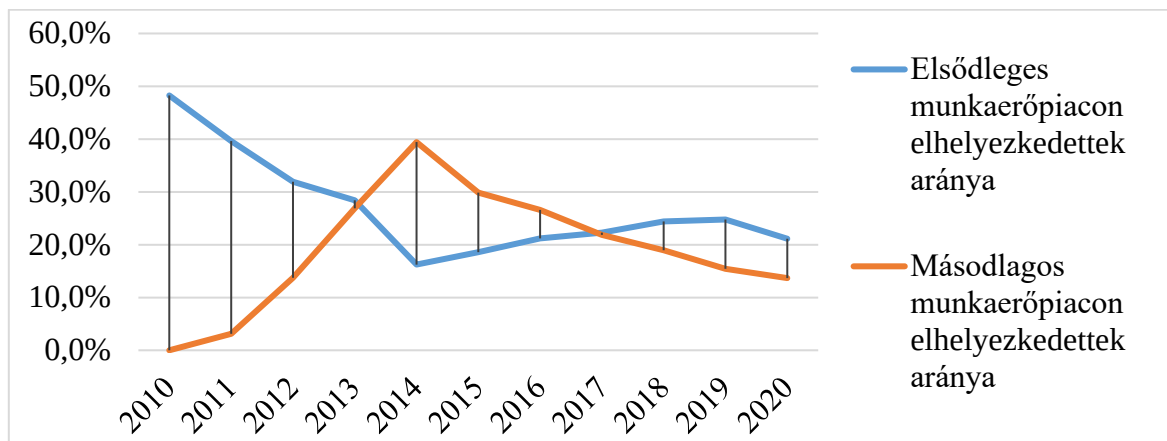
5. ábra: A Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei Kormányhivatal által beiskolázott álláskereső elhelyezkedésének Local Moran I autokorrelációs vizsgálata (2010-2020) átlagában

Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján (2021)

3.1.4 A felnőttképzésben résztvevő közfoglalkoztatottak főbb jellemzői Borsod-Abaúj-Zemplén

A vizsgált periódus első három évében (2010-2012) az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedésnek volt meghatározó (eleinte szinte kizárólagos) szerepe. A közfoglalkoztatás 2011-ben indult és az idő múlásával trendszerű növekedés mutatkozott. 2013-ban, már egy szinten volt a két munkaerő-piaci szegmens. A közfoglalkoztatás megerősödésével háttérbe szorult elhelyezkedési szempontból az elsődleges munkaerőpiac. 2014-ben elérte a közfoglalkoztatás a maximumot, az elsődleges piac pedig a legkisebb szintjét. A gazdasági helyzet javulásával a másodlagos munkaerőpiac támogatását csökkentették, így szerepe az elhelyezkedésben hanyatlani kezdett. Ezzel párhuzamosan az elsődleges munkaerőpiac szerepe növekedni kezdett, azonban nem a másodlagos munkaerőpiacon mutatkozó visszaesést elérő

mértékben. Az elsődleges munkaerőpiacon mutatkozó elhelyezkedési arányok a 2014-es mélypont után nem tudtak a 2010-es magaslatokba jutni (6. ábra). Hozzá kell tennem azonban, hogy a foglalkoztatás bővülésével összességében egyre kedvezőtlenebb tulajdonságokkal jellemezhető társadalmi csoport maradt a képzések által érintett álláskeresői körben, amire a résztvevők iskolai végzettségének változásával is rámutattam.

6. ábra: A képzésen résztvevők elhelyezkedése munkaerő-piaci szektorok szerinti bontásban (%), 2010-2020

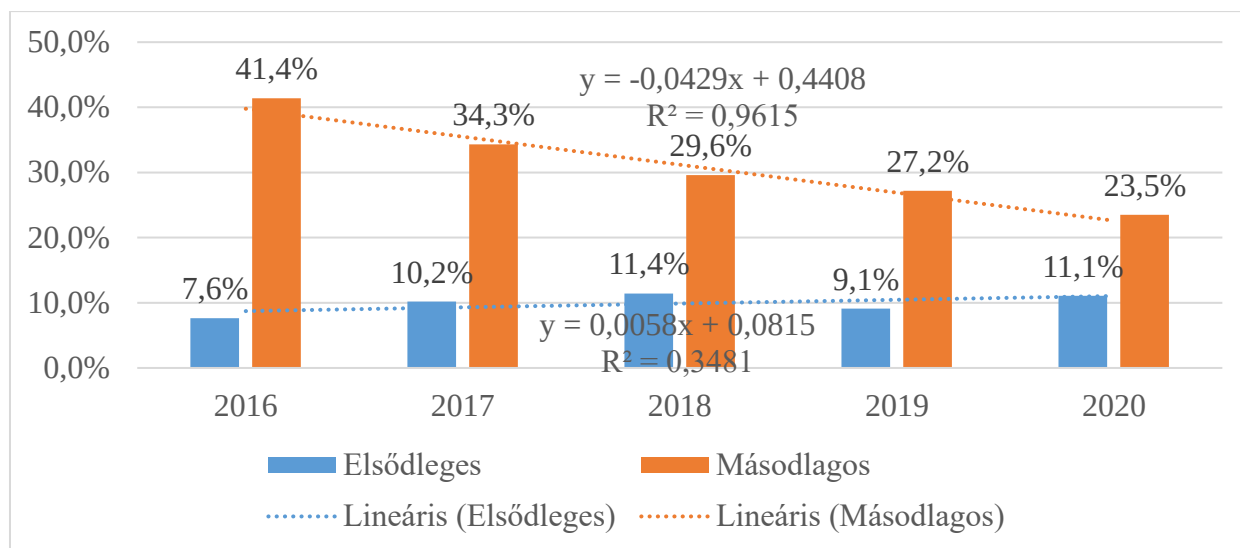
Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján (2023)

A képzésekbe bevont közfoglalkoztatottak létszámát viszonyítva a közfoglalkoztatottak átlagos létszámához Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében a legrosszabb aránnyal a Vármegyei Munkaügyi Központ Kazincbarcikai Kirendeltsége (24,04%), míg a legjobb mutatószámmal a Tiszaújvárosi Kirendeltség rendelkezett. Összességében a vármegyében 58,17% arányban kerültek beiskolázásra a közfoglalkoztatásban munkát vállalók. A közfoglalkoztatottaknak szóló képzések vármegyei eloszlását vizsgálva szembetűnő, hogy a vármegyeszékhely térségére koncentrált a vizsgált időszakban a résztvevők 23,94%-a, a Miskolci Kirendeltséget az Ózdi Kirendeltség (12,38%) követte. A legkisebb arányban képzésbe bevont közfoglalkoztatott a Mezőkövesdi Kirendeltség (1,88%) körzetében volt.

A képzések munkaerő-piaci eredményességét leginkább az elhelyezkedési arányok mutatják meg, főként amennyiben a közfoglalkoztatott vissza tud kerülni az elsődleges munkaerőpiacra. A képzésben résztvevők az öt év átlagában munkaerő-piaci szektortól függetlenül összességében 41,08%-kal tudtak elhelyezkedni, azonban a másodlagos munkaerőpiacon történő elhelyezkedés dominált a képzéseket sikeresen elvégzőknél, hiszen a tanulók 31,19%-a közfoglalkoztatásból a közfoglalkoztatásban talált továbbra is munkát. Az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedettek átlagos részaránya 9,88% volt.

A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken résztvevők munkaerőpiaci státuszát a képzés befejezését követő 180. napon méri a Kormányhivatal. A 7. ábra mutatja az elsődleges és másodlagos munkaerőpiacon történt elhelyezkedés sikerességét, azonban jól látható, hogy még az összesített részarányuk sem érte el egyetlen évben sem az 50%-ot, a nagyobb részüket munkanélkülivé vagy ismeretlen státuszúvá vált. Az elhelyezkedési mutatószámok alapján a legsikeresebb év a 2016-os volt, amikor a résztvevők 49%-a talált munkát a képzés végén, a legsikertelenebb pedig a 2020-as év, mindössze 34,6%-kal. Az elhelyezkedési adatokat meghatározóan a másodlagos munkaerőpiacon történő elhelyezkedés befolyásolta, amely 2016 és 2020 között folyamatosan csökkenő tendenciát vett fel ($y = -0,0429x + 0,4408$; $R^2 = 0,9615$). Az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedők szempontjából a 2018-as év (11,4%) volt a

legsikeresebb, míg a legsikertelenebb a 2016-os év (7,6%), alapvetően enyhe növekedés mutatható ki a vizsgált években, leszámítva a 2019. évi visszaesést, ami miatt a növekvő trend megbízhatósága alacsony ($y = -0,0058x + 0,0815$; $R^2 = 0,3481$).

7. ábra: A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken résztvevők elsődleges-, és másodlagos munkaerőpiacon történő elhelyezkedésének aránya (2016-2020) (%)

Forrás: saját szerkesztés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken résztvevők száma a 2016 utáni két évben a korábbiak közel kétszeresét érte el, miközben az alkalmazásban álló közfoglalkoztatottak létszáma már 2017-ben is csökkenő tendenciát mutatott. Ezt követően azonban jelentős csökkenés következett be, amit a versenyszféra munkaerő-felszívó erejének növekedése is indokolt, az üres álláshelyek száma 2018 végén meghaladta a 60 ezer főt. A 2020. évi alacsony létszámadat azonban már a koronavírus járvány megjelenésével magyarázható, ami miatt nem lehetett képzéseket szervezni és indítani, a már korábban elindult képzések pedig szüneteltek. Minden vizsgált évben a nők vettek részt nagyobb arányban a közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken. A nemenkénti arányok közötti legkisebb eltérés 2017-ben volt, amikor csupán 10,4%-nyi különbség mutatkozott a nők javára. Valószínűsíthető, hogy a képzésekbe bevontak között azért is nők vannak többségben, mert a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokban a férfiak nagyobb része vállal olyan feketemunkát vagy idénymunkát, amelyek révén a közfoglalkoztatásnál magasabb jövedelemhez juthatnak kisebb köztöltés mellett.

A képzések sikerességét az elhelyezkedések aránya mutatja meg. Hazánkban két munkaerőpiaci szektorban lehet elhelyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon és közfoglalkoztatásban, azaz a másodlagos munkaerőpiacon. Mint minden képzés tekintetében, így a közfoglalkoztatottaknak szóló képzések esetén is a legfontosabb az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés. A kormányhivatalok a képzés befejezését követő 6 hónapban vizsgálják a résztvevők elhelyezkedését. Ahogyan a 2. táblázat mutatja, minden egyes évben a képzettek nagyobb hányada csak a másodlagos munkaerőpiacon tudott elhelyezkedni. A vizsgált időszak utolsó három évében csökkent a másodlagos munkaerőpiacon, azaz a közfoglalkoztatásban elhelyezkedettek aránya, miközben az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedők aránya nem változott és nőtt azok aránya, akik nem jelennek meg a (legális) munkaerőpiacon. A vizsgált időszakban a képzettek 56,1%-a munkanélkülivé vált, 31%-a a másodlagos munkaerőpiacon, 12,9%-a pedig az elsődleges munkaerőpiacon tudott elhelyezkedni a képzés befejezését követő 6 hónapon belül. Vagyis összességében

kijelenthető, hogy a képzettek legnagyobb hányada nem jelenik meg a munkaerőpiacon, akik pedig megjelennek, ők leginkább továbbra is a közfoglalkoztatásban tudnak elhelyezkedni.

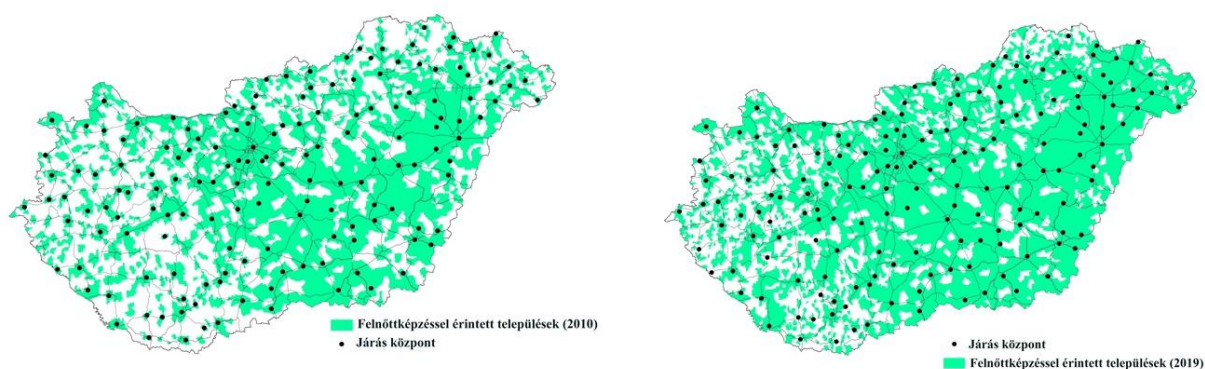
2. táblázat: A közfoglalkoztatottnak szóló képzéseken résztvevők elsődleges- és másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedésének eloszlása, 2016–2020 (%)

Év	Elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedettek aránya	Másodlagos munkaerőpiacon elhelyezkedettek aránya	Azok aránya, akik nem tudtak elhelyezkedni a képzést követően	Összesen
2016	8,7	40,9	50,4	100
2017	13,3	30,9	55,8	100
2018	14,1	31,8	54,1	100
2019	14	28,2	57,7	100
2020	14,2	23	62,7	100
Összesen	12,9	31	56,1	100

Forrás: Saját szerkesztés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján.

3.1.5. Felnőttképzés területi eloszlása hazánkban

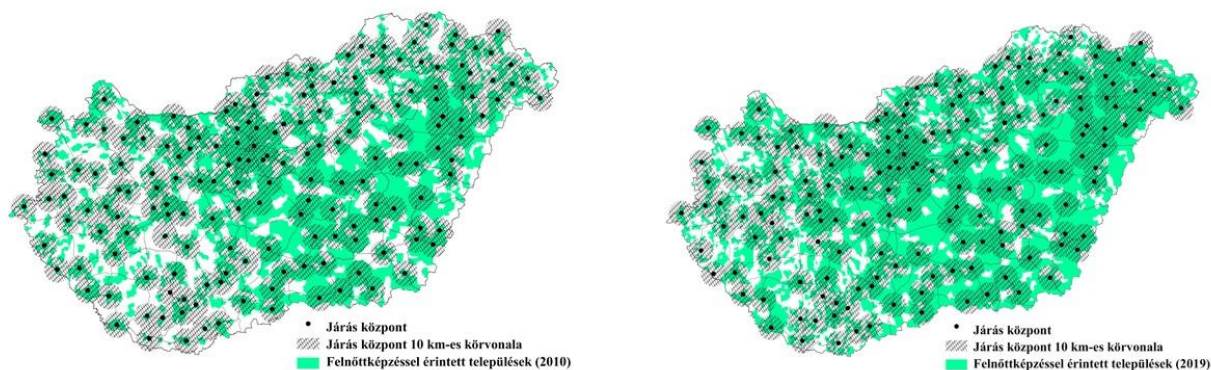
Magyarországon a vizsgált periódusban a felnőttképzést érintő települések száma exponenciálisan nőtt. A 8. ábra is jól mutatja, hogy a 2019-ben az ország középső- és keleti felén a legtöbb településen elérhetőek voltak képzések. 2010-ben még leginkább a vármegyeszékhelyekre és a járási központokra irányultak a képzési helyszínek, viszont 10 évvel később már elkezdődött a rurális térségek bevonása a felnőttképzés rendszerébe. A képzési helyszínek 2010-ben leginkább a főútvonalak mentén voltak elérhetőek, míg 2019-ben nyitottabbá vált az elérhetőségük. Ha szemrevételezzük az alábbi ábrát, határozottan körvonalazódik Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében is a vármegyeszékhelyből (Miskolc) kiinduló főutak Szlovákia irányában szinte teljes egészében lefedik a felnőttképzési helyszíneket. Az ország nyugati része kevésbé bővelkedett helyszínekkel a képzések elérése céljából, viszont kimondható, hogy az ország összes vármegyeszékhelyén és járási központján volt felnőttképzés. Elérhetőség szempontjából az aprófalvas települések és a leszakadó térségek nem voltak érintve képzésben, ezzel is tovább rontva eddigi hátrányos helyzetüket.

8. ábra: A felnőttképzés elérhetősége Magyarországon (2010, 2019)

Forrás: saját készítése (www.osap.mer.gov.hu) alapján

A járási központok vonzáskörzetét 10 km-re állítottam be, mivel a magyar emberek mobilitása csekély és egy korábbi kérdőíves vizsgálat során ezt a távolságot kaptam, hogy átlagosan maximum 12 kilométert hajlandóak utazni egy új képzés elvégzése érdekében (Hajdú – Koncz, 2020). A járási központok felnőttképzésben megnyilvánuló elszívó erejét megvizsgálva megmutatkoztak az országnak a felnőttképzés elérhetősége szempontjából leginkább leszakadó területei. Ezek a területek többnyire az ország peremterületein, az országhatárok mentén találhatók. Az ország középső és keleti részében a legnagyobb képzés nélküli terület Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében található a szlovák határ mentén. Mint ahogy a 8. ábra is szemléltette a főutak környezetében voltak fellelhetőek felnőttképzési helyszínek. A határ menti területeket magas munkanélküliséggel, relatíve alacsony foglalkoztatással és magas közfoglalkoztatással működő települések jellemzik, ahol a magas elvándorlás megakadályozása, mérséklése céljából a felnőttképzés helyben való megszervezésével csökkenthető lenne. Az ország nyugati felén a Balatontól délre egy képzés nélküli folyosó alakult ki mindkét vizsgált évben. Ez a felnőttképzési hiányosságokat mutató folyosó az ország déli és nyugati részén hat vármegyét érintett, keletről nyugatra haladva Bács-Kiskun vármegyét, Tolna vármegyét, Baranya vármegyét, Somogy vármegyét, Zala vármegyét és Vas vármegyét délnyugati részét érintette (9. ábra).

9. ábra: A felnőttképzési helyszínek és a járási központok 10 km-es vonzáskörzete Magyarországon (2010, 2019)

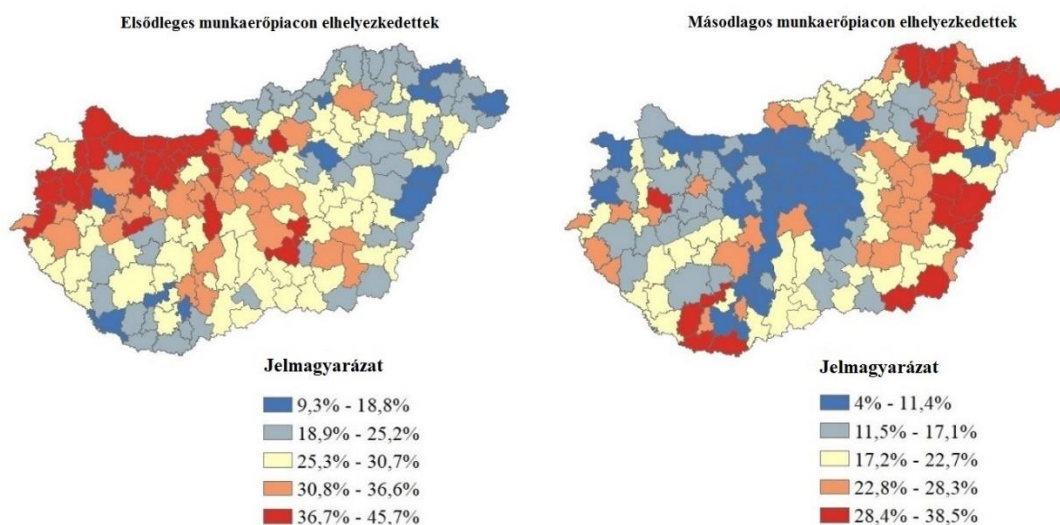
Forrás: saját szerkesztés (www.osap.mer.gov.hu) alapján

A közfoglalkoztatás megjelenése előtti évben a képzést elvégzők 48,2%-a talált munkát az új ismereteknek is köszönhetően az elsődleges munkaerőpiacon, amennyiben a két munkaerőpiaci szektort együttesen vizsgáljuk elhelyezkedési szempontból, akkor a kezdeti emelkedés után trendszerű csökkenés mutatható ki. 2013-ban és 2014-ben a képzést sikeresen elvégzők több mint 55%-a tudott új munkahelyet találni a képzéseket követő három hónapban. A legmagasabb elhelyezkedés arány 2014-ben 55,7% volt. A vizsgált időszak végpontjai között (2010-2020) 13,5%-kal romlottak az elhelyezkedési arányok. A másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedés szempontjából 2011-et a közfoglalkoztatás megjelenését tekinttem bázisévnek, abban az esetben 10,5%-os növekedést mutatkozik. Az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedés tekintetében 2010-től 2020-ig 27,1% visszaesés mutatható ki.

Hazánkban az álláskeresőknél szóló képzéseket elvégzők száma alapján a vizsgált időszak átlagában három járás (Miskolci járás, Tokaji járás, Nyíregyházi járás) és a főváros emelkedett ki az ország LAU2-es területi szinten való elemzésekor. Az ország nyugati felében és Budapest agglomerációjában átlagosan kevesebb ember került bevonásra, így kimondható, hogy azokban a térségekben, amelyeket magas foglalkoztatottság és magas egy főre jutó jövedelmek

jellemeznek, kevesebb álláskereső kerül bevonásra a képzésekbe. A második legmagasabb kategóriában szereplő járások leginkább az ország keleti felén fekvő Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékben helyezkednek el. Ez a kategória megjelenik a keleti országrész vármegyeszékhelyeinek járásaiban, míg Nyugat-Magyarországon a Kaposvári- és a Pécsi járásban.

Az elhelyezkedések járási szintű vizsgálatánál az elsődleges- és a másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedés került összehasonlításra. Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés teljesen más képet mutat, mint a közfoglalkoztatásban elhelyezkedettek aránya. Az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedők aránya Északnyugat-Magyarországon volt a legmagasabb. Ezek azok a járások a térségben, amelyek alacsony munkanélküliséggel, magas foglalkoztatási rátával és relatíve magas GDP-vel rendelkeznek. A képzést elvégzők ezeken a területeken találnak leginkább munkát az elsődleges munkaerőpiacon a képzés befejezését követő három hónapban. A keleti országrészben az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedés alacsony szinten van jelen, ami a határ menti peremvidékekre különösen jellemző. A másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedés a keleti országrész több kiterjedt zónájára (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye és Hajdú-Bihar vármegye határ menti rurális térségei), és Baranya vármegye hátrányos helyzetű járásaira, valamint Veszprém vármegye Devecseri járására volt jellemző. Közép-Magyarországon és Nyugat-Magyarország északi részén nem volt jellegzetes a közfoglalkoztatásban való elhelyezkedés (10. ábra).

10. ábra: Az elsődleges és másodlagos munkaerőpiacon elhelyezkedettek (%) járási szintű területi elemzése a 2010-2020-as évek átlagában

Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján (2023)

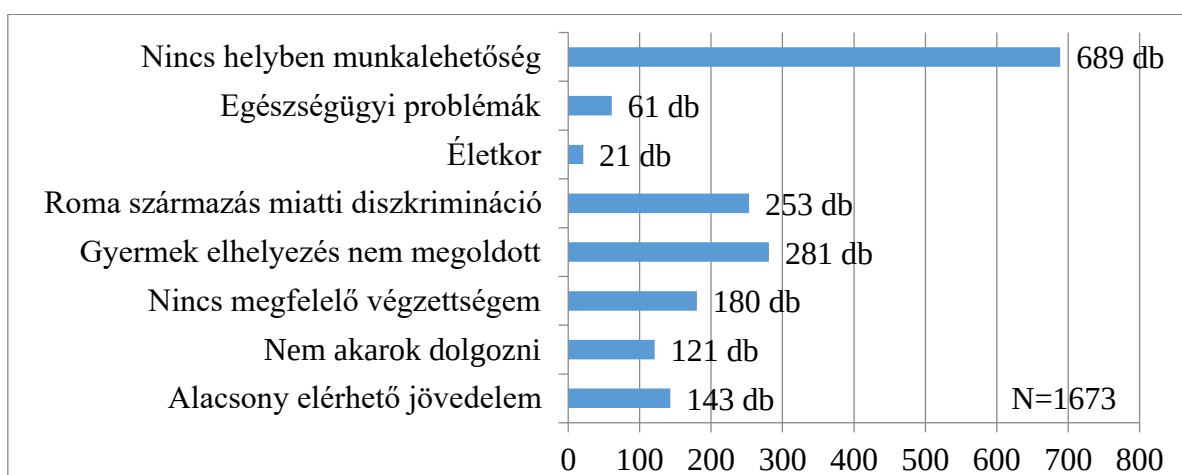
3.2 A primer kutatás eredményei

3.2.1 A munkanélküliség okai a vizsgált csoportban

Az elhelyezkedési motiváció igen alacsony szintje mellett fontos hangsúlyoznom, hogy a tartós munkanélküliség rendkívüli terhet ró a családokra, ami nem csak anyagi szempontból (20,1%) mutatkozik meg. A második legtöbb válaszadót lelkiileg is megviseli (18,6%), ami a tartós pénzügyi problémákkal együtt betegségek kialakulásához (4,3%) vezethet, családon belüli konfliktusokat

generál (3,6%) és a gyermekek iskoláztatását veszélyezteti (18,2%), gyakran bekorlátozva az utódok jövőbeni kitörési lehetőségeit.

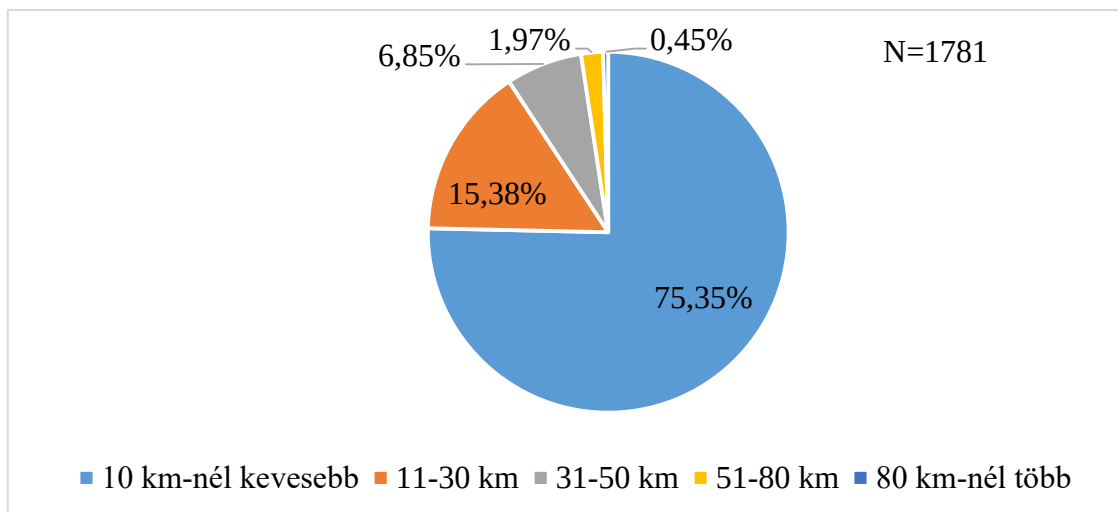
A válaszadók 64,9%-át érte már valamilyen szempont (nem, életkor, iskolázottság, anyagi körülmények, etnikai hovatartozás) alapján diszkrimináció a munkahely keresés során, ami egy olyan helyzetben, amikor különösen nehezen valósul meg a munka világába való belépés, vagy visszatérés, nagyobb jelentőséggel bírhat. Diszkriminációról legmagasabb arányban (67,8%) azok számoltak be, akik kizárólag közfoglalkoztatás keretében szereztek munkatapasztalatot. Ehhez képest elenyésző volt azok negatív tapasztalata, akik nem dolgoztak még soha, és azoké is, akik már az elsődleges munkaerőpiacon is megfordultak ($\chi^2=14,634$; $df=2$; $p=0,001$). A diszkriminációra sokkal inkább a községekben lakók tettek említés, a városlakók tapasztalatai szerint kevésbé jelentett problémát. Az elhelyezkedés elsődleges akadályaként azonban nem ezeket a tényezőket jelölték meg a válaszadók, hanem a munkalehetőségek hiányát (11. ábra), különös tekintettel a lakótelepülésükre, mivel a korábbi válaszok alapján a munkavállalás céljából történő ingázás nem tekinthető valós lehetőségnek a számukra.

11. ábra: A munkavállalás külső és belső akadályai (említések száma)

Forrás: Kérdőíves vizsgálat alapján (2019-2021) saját szerkesztés.

A következő korlátozó tényező a munkavállalásban, hogy a megkérdezettek 75,4%-a maximum 10 kilométert utazna az új munkahelyére (12. ábra). A mintában szereplők 15,4%-a 11-30 km közötti távolságban-, 6,9%-a 31-50 km távolságban-, 1,9%-uk 51-80 km között, míg 80 kilométeren túl 0,4%-uk vállalna munkát. Az OKJ-s szakmai képzésen résztvevőknél méginkább fokozott a helyhez kötöttség, mivel a lakhelyük 10 kilométeres körzetében helyezkednének el 85,9%-ban. A nagycsaládos nők körében egyáltalán nem meglepő ez a hozzáállás. A kisebb létszámú férfi válaszadói csoport körében kedvezőbb a kép, azonban statisztikailag szignifikáns különbség nem mutatható ki. A megkérdezettek döntő hányada ugyanis alapvetően a helyben rendelkezésre álló munkalehetőségek után sem érdeklődik. A periférikus helyzetű településekről előfordulhat, hogy naponta több mint 50 km-t kellene ingázni munkavállalás érdekében, amit azonban már csak a válaszadók 2,4%-a tudna felvállalni. Azok, akik hajlandóak lennének a napi ingázásra 10 kilométeren túli távon, ők egyértelműen kevésbé elégedettek jelenlegi életszínvonalukkal. A jelenleg közfoglalkoztatásban dolgozókról is elmondható, hogy a lakhelyüktől nagyobb távolságban is vállalnának munkát. 80 km-nél nagyobb távolságra azonban kizárólag olyanok ingáznának új munkahelyükre, akik dolgoztak már az elsődleges munkaerőpiacon.

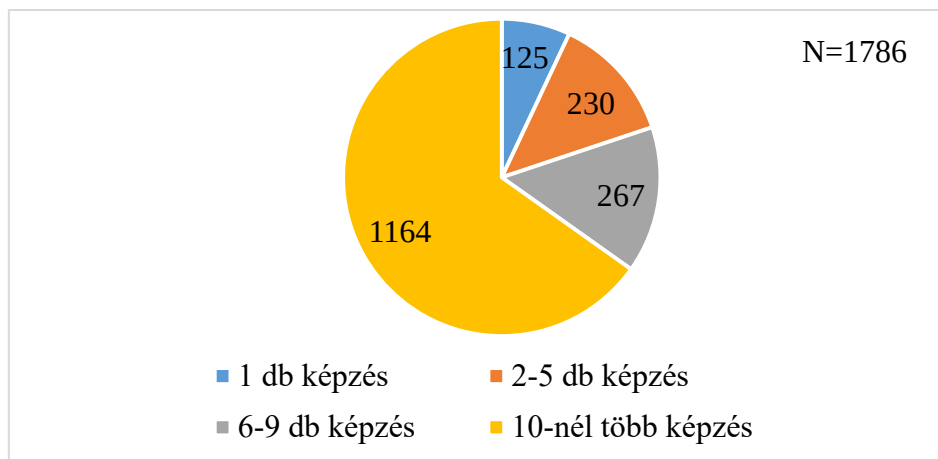
12. ábra: Ingázási hajlandóság az utazás maximális távolságának (km) megadásával

Forrás: Kérdőíves vizsgálat alapján (2019-2021) saját szerkesztés.

A munkavégzéssel kapcsolatos anyagi elvárásokat alapvetően befolyásolja a foglalkoztatást helyettesítő támogatások volumene. A legkisebb havi nettó bérként, amelyért hajlandók lettek volna a megkérdezés időpontjában elhelyezkedni, a legtöbben (41,2%) a 150 000-200 000 Ft közötti kategóriát jelölték meg. Ennél kevesebbel az elhelyezkedni szándékozók 24,6%-a érné be, míg 34,2% csak 200 000 Ft feletti fizetésért dolgozna. Keresztábra-elemzéssel megvizsgáltam, hogy az iskolai végzettség befolyásolja-e a válaszadók jövedelmi elképzeléseit. Meglepő eredményként tapasztaltam, hogy a legjelentősebb elvárásokat éppen az a csoport fogalmazta meg, akik még a nyolc általános iskolai osztályt sem fejezték be. Az iskolai végzettség és a fizetési elvárások közötti fordított irányú kapcsolatot a statisztikai próba is alátámasztotta ($\chi^2=161,871$; $df=9$, $p=0,000$).

3.2.1 A képzések résztvevőinek jövőképe

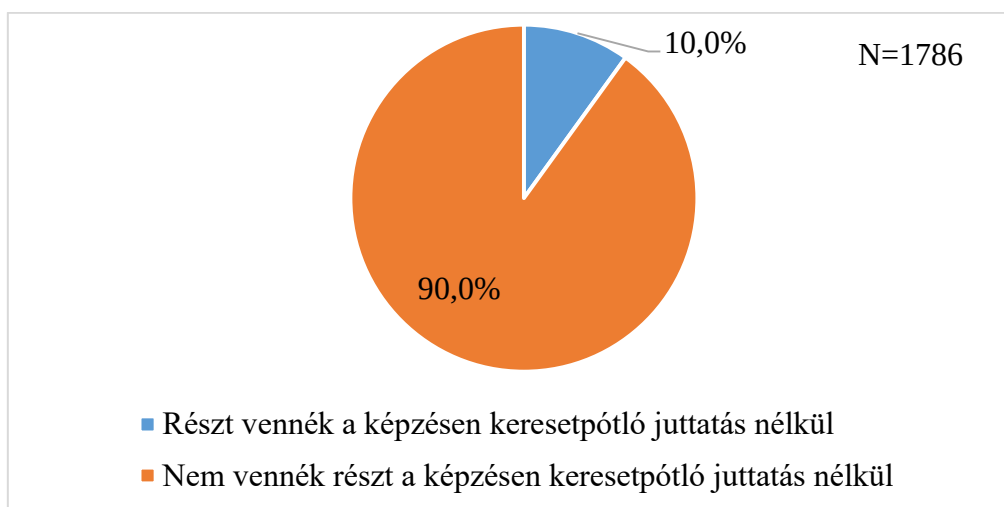
Az élethosszig tartó tanulás fogalma, ami az Európai Unió szakpolitikája egyik alappillére, ebben a szituációban meglehetősen sajátos értelmet nyer. A válaszadók 65,2%-a a reményei szerint még 10-nél több képzésen is részt vehet a jövőben (13. ábra), ami látszólag tökéletesen megfelelne az élethosszig tartó tanulás eszméjének, azonban az érintetteket teljesen más motivációk vezérelték a kérdés megválaszolásánál. Az eredményt nem a jövő-, hanem a jelenorientált gondolkodásmód alakította ki. A vizsgálatban résztvevők 65,2%-a a jövőben tíznél több képzésen venne részt, ellenben további egy képzésen csak a válaszadók 7%-a. A legmagasabb iskolai végzettség szerint, azon álláskeresőket tekintve, akik nem rendelkeznek befejezett általános iskolai végzettséggel 70%-uk 10-nél több képzéshez csatlakozna, hasonlóan az általános iskolai végzettségűek (67,7%) és a legalább 10 osztállyal rendelkezők 73,3%-a is így gondolja. A minimum érettségivel rendelkező álláskeresőknél a legnagyobb (41,9%) arányban 2-5 képzésen vennének részt a jövőben, míg további egy képzésen 30,5%-uk. A legmagasabb iskolai végzettségre és a jövőbeli képzési részvételre vonatkozóan elkészített keresztábra-elemzésem arra is rámutatott, hogy a kifejezetten alacsony végzettségű válaszadók nagyobb számú képzésen szeretnének részt venni a jövőben, amit a Khí-négyzet próba igazolt ($\chi^2=352,469$; $df=12$, $p=0,000$).

13. ábra: Képzési igény a jövőbeli képzéseken való részvétel lehetősége alapján (képzések száma)

Forrás: Kérdőíves vizsgálat alapján (2019-2021) saját szerkesztés.

A tanulás megítélése is meglehetősen eltérő annak kapcsán, hogy annak célja a mindennapi megélhetés, vagy egy esetleges jövőbeli előrelépés lehetőségének biztosítása. A képzések időtartamáról szóló kérdésekre adott válaszok között 72,4%-ban az öt hónapnál hosszabb időtartamú képzések jelentek meg, előnyben részesítve azokat a rövidtávú tréningekkel szemben. Ennek alapvetően két oka lehetne, az egyik az, hogy a hosszabb távú képzések általában az Országos Képzési Jegyzékben szereplő szakmák megszerzését biztosíthatják, másrészt viszont minél hosszabb egy képzés, a tanuló annál tovább kapja a képzéssel járó keresetpótló juttatást. Miközben a továbbtanulást csak 12,5% emelte ki az aktuális életszínvonal javításának zálogaként, addig a keresetpótló juttatásokkal kiegészített, álláskeresőknek szóló képzésekre a válaszadók 83,7%-a megélhetési forrásként tekint. Ha nem kapnák meg a képzéssel párhuzamosan a támogatást, akkor 90%-uk nem venne részt abban (14. ábra). Ez a jelen helyzetre vonatkozó válasz gyakorlatilag független attól, hogy a válaszadó a múltban milyen munkatapasztalatokkal, illetve milyen jövőbeli tervekkel rendelkezik. Ennek megfelelően a képzések elsődleges célcsoportja az aktuális képzési-támogatási rendszer fenntartásában érdekelt.

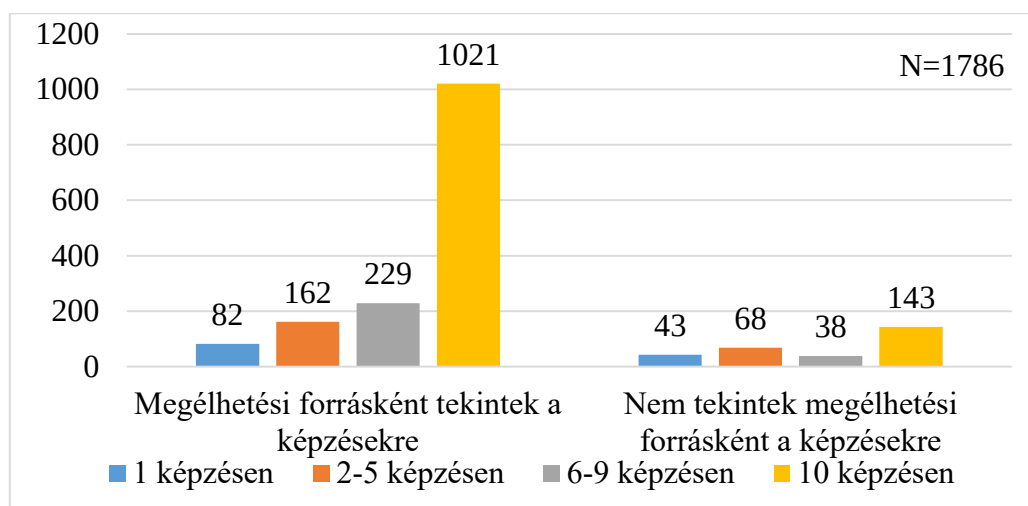

14. ábra: Résztvételi hajlandóság a képzésekben keresetpótló juttatás nélkül

Forrás: Kérdőíves vizsgálat alapján (2019-2021) saját szerkesztés.

A legmagasabb iskolai végzettségeket figyelembe véve a keresetpótló juttatás hiányában az általános iskolai végzettséggel rendelkezők 96,5%-a nem jelentkezett volna a képzésre, a befejezett általános iskolával nem rendelkezők 94,3%-a, a legalább 10 osztályt végzettek 92,7%-a nem került volna a képzésekre bevonásra a jövedelemforrás alapjául szolgáló keresetpótló juttatás nélkül. Az egyetlen olyan iskolai végzettség szerinti csoport, az érettségivel rendelkezők voltak, akik többségében úgy gondolták, hogy keresetpótló juttatás nélkül is jelentkeztek volna a képzésekre. A szakmával rendelkezők 13,7%-a részt venne a képzéseken jövedelmi kompenzáció nélkül is, míg a szakmai végzettséggel nem rendelkezők esetében ez az arány csupán 6,4%.

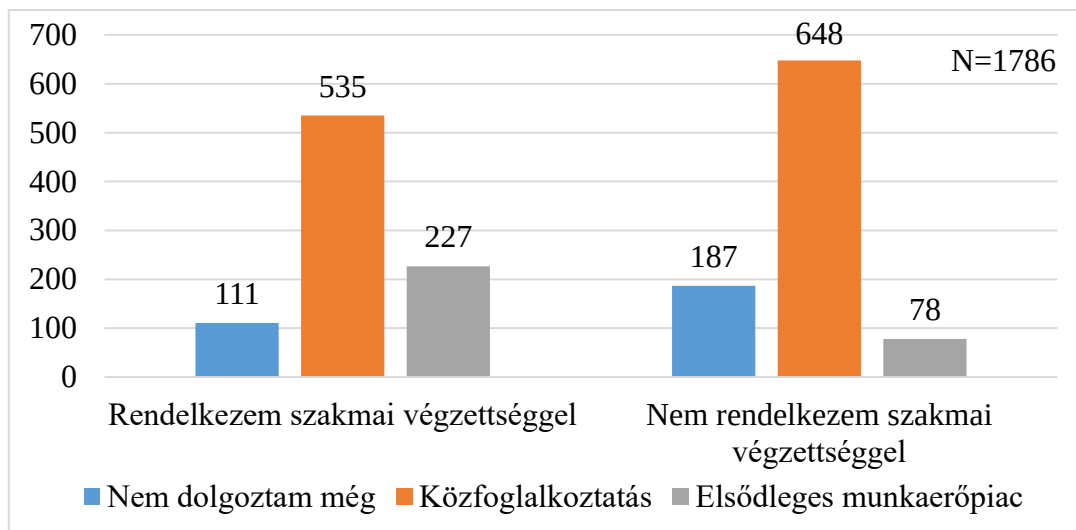
Azok az álláskereső, akik megélhetési forrásként tekintenek a képzésekre, egyértelműen nagyobb számú képzésre iratkoznának be a jövőben, mint azok, akiknek nem elsődleges célja a képzésekkel a jövedelemszerzés ($\chi^2 = 74,086$; $df=3$, $p=0,000$) (15. ábra). Természetesen az is kirajzolódott, hogy azok a megkérdezettek, akik nem tekintenek megélhetési forrásként a képzésekre, azok nagyobb arányban részt vennének a képzéseken keresetpótló juttatás nélkül ($\chi^2 = 132,541$; $df=1$, $p=0,000$). Emellett azok a területi összefüggések is megerősítést nyertek, amelyek a megyén belüli fejlettebb és hátrányosabb helyzetű térségek közötti különbségekre mutatnak rá. Bármely aspektusból vizsgálva az adatsorokat, az tapasztalható, hogy a jobb földrajzi fekvésű és jobb gazdasági-társadalmi mutatókkal rendelkező térségekben kevésbé tekintenek megélhetési forrásként a támogatott képzésekre.

15. ábra: Kapcsolat aközött, hogy a válaszadók megélhetési forrásként tekintenek-e a képzésekre és hogy a jövőben hány képzésen vennének részt

Forrás: Kérdőíves vizsgálat alapján (2019-2021) saját szerkesztés.

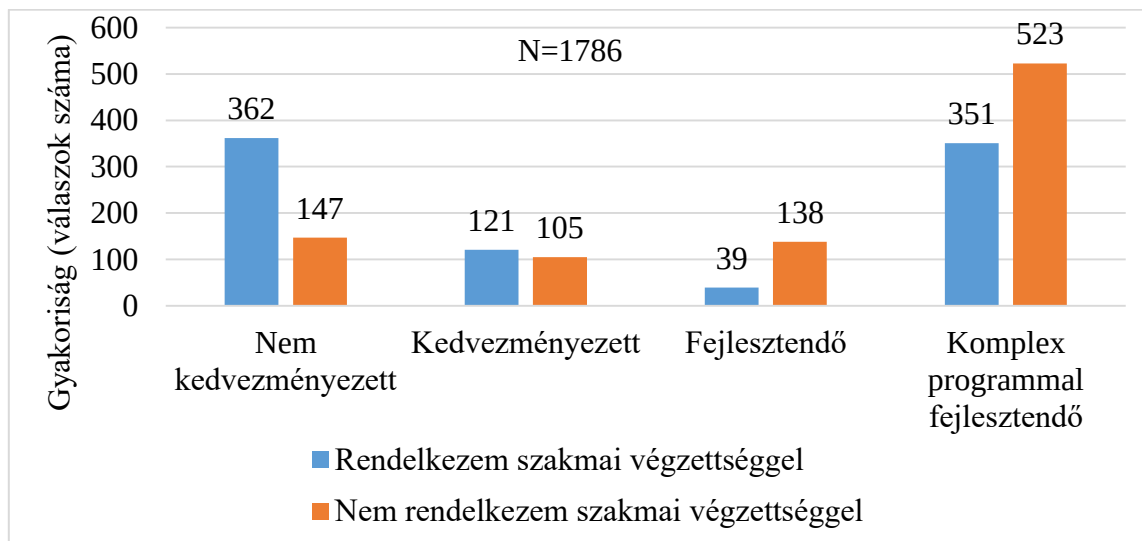
A megkérdezettek 48,8%-a nem rendelkezik szakmai végzettséggel. Alapvetően a képzésekbe való jelentkezés előtt a megkérdezett álláskereső 26,5%-a rendelkezett szakmai végzettséggel, a képzések után ez az arány megnövekedett 51,2%-ra. A mintában szereplő azon személyeknek, akik nem dolgoztak még egyik munkaerő-piaci szektorban sem 62,7%-uk nem rendelkezik szakmai végzettséggel (16. ábra). A közfoglalkoztatásban munkát vállalók 70,9%-a nem rendelkezik szakmai végzettséggel, ellenben az elsődleges munkaerőpiacon korábban már munkát vállalók 74,4%-a legalább szakmai végzettséggel rendelkezik ($\chi^2=102,122$; $df=2$; $p=0,000$).

16. ábra: A szakmai végzettség és munkatapasztalat közötti kapcsolat

Forrás: Kérdőíves vizsgálat alapján (2019-2021) saját szerkesztés

A legmagasabb iskolai végzettség alapján a komplex programmal fejlesztendő járásokban élnek a legnagyobb arányban az alacsonyabb iskolai végzettségű álláskereső, míg jellemzően a nem kedvezményezett járásokban vannak jelen az érettségivel rendelkezők ($\chi^2=135,382$; $df=12$; $p=0,000$). A nem kedvezményezett járásokban kerültek be a mintába a legmagasabb arányban (71,1%) a szakmai végzettséggel rendelkezők (17. ábra). A gazdaságilag gyengébben teljesítő járásokban (fejlesztendő járások és komplex programmal fejlesztendő járások) nagyobb arányban éltek olyan álláskereső, akik nem rendelkeztek szakmai végzettséggel ($\chi^2=180,365$; $df=3$; $p=0,000$).

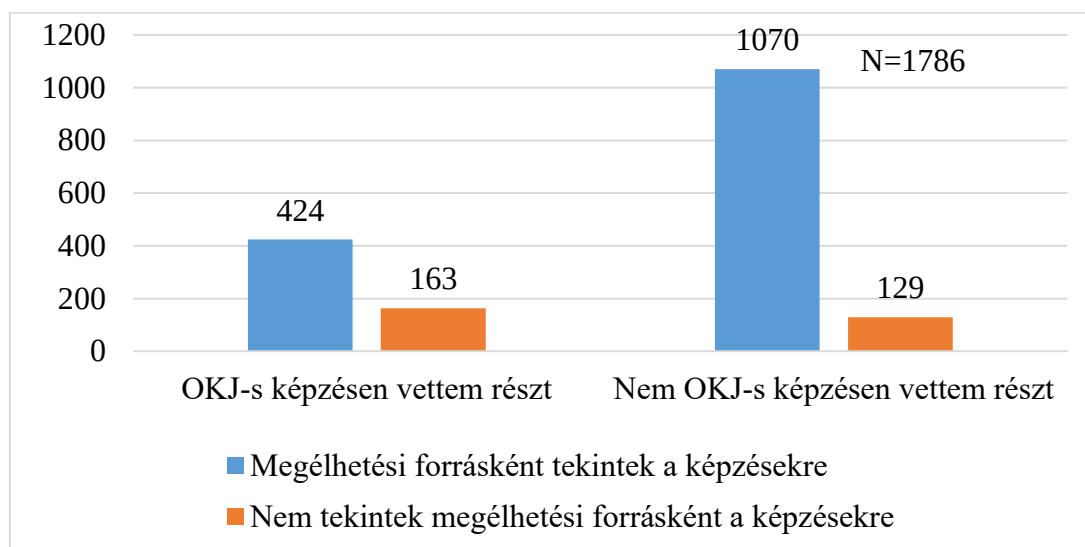

17. ábra: A vizsgálatba vont álláskereső lakóhely szerinti járási besorolás kategóriája és a szakmai végzettséggel rendelkezők közötti kapcsolat

Forrás: Kérdőíves vizsgálat (2019-2021) alapján saját szerkesztés.

Az OKJ-s képzéseken tanulók nagyobb arányban szeretnének elhelyezkedni a tanfolyam elvégzését követően, mint azok, akik általános felnőttképzésben vettek részt ($\chi^2=6,443$; $df=1$; $p=0,011$). Ennek megfelelően a szakmai képzések válaszadói kisebb arányban tekintettek megélhetési forrásként a képzések során járó keresetpótló juttatásra ($\chi^2=83,364$; $df=1$; $p=0,000$).

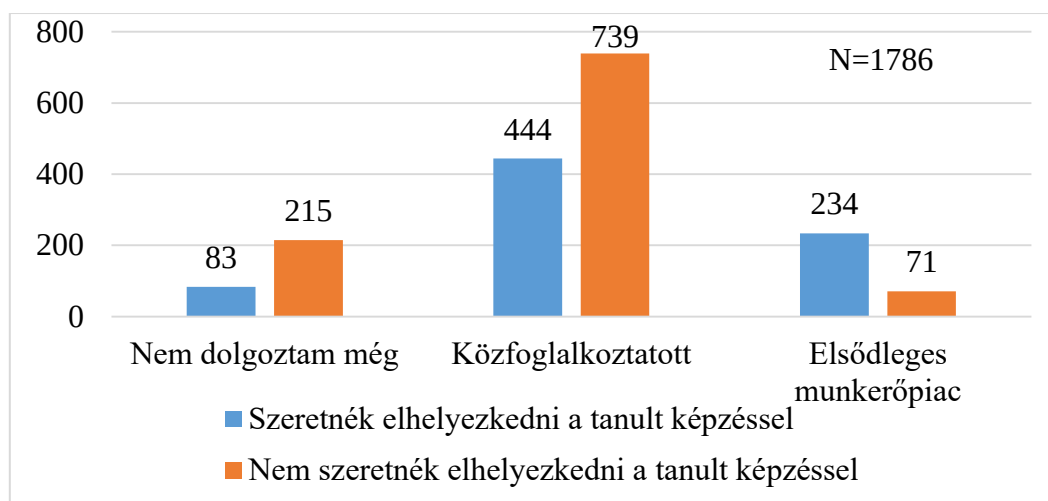
Továbbá a segélyen kívüli más bevételek jelentősége is sokkal alacsonyabb volt, hiszen a továbblépés reményében vettek részt a képzéseken (18. ábra).

18. ábra: Az OKJ-s szakmai képzésen való részvétel és a képzések megélhetési forrásként kezelésének kapcsolata

Forrás: Kérdőíves vizsgálat alapján (2019-2021) saját szerkesztés

A mintában szereplő azon személyek, akik nem dolgoztak még életük során, alapvetően az újonnan megszerzett tudással sem szeretnék elhelyezkedni (19. ábra). Ennél csak kevéssel kedvezőbb válaszokat adtak azok, akik eddig közfoglalkoztatásban dolgoztak csak. Azok akik dolgoztak már az elsődleges munkaerőpiacon, ők szeretnék legnagyobb arányban elhelyezkedni az újonnan tanultakkal ($\chi^2=184,144$; $df=2$; $p=0,000$).

19. ábra: A vizsgálatba vont álláskereső munkatapasztalatai és az elhelyezkedési szándék közötti kapcsolat

Forrás: Kérdőíves vizsgálat alapján (2019-2021) saját szerkesztés

A megkérdezettek 86,3%-a 1-2 darab álláskeresőnek szóló támogatott képzésen vett részt, 3-5 darab képzésen vett részt a válaszadók 10,9%-a, míg ötnél több képzésen csupán 2,6%-uk vett részt eddigi élete során. Az autópálya nagyban megkönnyíti a közlekedést egy-egy képzésre való bejáráshoz, történjen az személygépjárművel vagy tömegközlekedéssel egyaránt. Az öt képzésnél kevesebben résztvevők számánál kevesebben voltak, azok akik autópályával

érintett településen élnek, ellentétben az ötnél több képzésen résztvevőknél ott azon településen élők domináltak, amelynek közvetlen közelében áthalad az autópálya ($\chi^2=11,665$; $df=3$; $p=0,009$).

Azok az álláskereső, akik el szeretnék helyezkedni az újonnan tanult képesítésekkel, magasabb arányban (89,1%) végzik el sikeresen a képzéseket, mint azok, akiknek ez nem is céljuk (84,6%). Megfordítva ezt az összefüggést, a képzéseket sikeresen elvégzők is mindössze 43,8%-ban szeretnék elhelyezkedni az újonnan tanultakkal. Ez az arány alacsonyabb, 34,6%-os azok körében, akik nem szeretnék elhelyezkedni, amiből feltételezhető, hogy a lemorzsolódás elsősorban a motivátlanságnak és a rossz tanulmányi teljesítménynek köszönhető, mint annak, hogy a tanulóknak a tanfolyam ideje alatt lehetősége nyílt elhelyezkedni. Az Országos Képzési Jegyzékben szereplő képzéseken résztvevők 98,3%-os arányban végzik el sikeresen a képzéseket, míg a nem szakmai jellegű képzéseket csupán 80,7%-os arányban.

4. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A kutatás során a Kormányhivatalok által finanszírozott, álláskeresőknél szóló felnőttképzésben résztvevőket vizsgáltam. A Kormányhivatalok által bevont résztvevők létszámcúsa a vizsgált időszakban 2014-ben volt, számuk azóta folyamatosan csökken. Az országban a szakmai képzések vannak leginkább jelen, ami az elhelyezkedések szempontjából fontos, hisz egy újonnan megszerzett szakképesítéssel könnyebben tudnak munkát találni a képzésben résztvevő álláskeresőknél, mint egy kompetenciafejlesztő tréninggel. Az országban a Kormányhivatalok által bevont személyek képzési finanszírozásának szempontjából a hazai források folyamatosan csökkenő tendenciát mutattak, a vizsgált időszak végére szinte kimutathatatlan létszámot támogatva. Az Európai Unió forrásból támogatottak száma erősen hullámzott a vizsgált időszakban, 2014-ben elérte a vizsgált időszak maximumát, amikor több mint 101 ezer fő képzését finanszírozták, számuk, azt követően folyamatosan csökkent.

A támogatott képzések területi eloszlásáról kimutattam, hogy a 11 év alatt a felnőttképzési tanfolyamok lebonyolításának helyt adó települések száma, majd 700 településsel nőtt, aminek köszönhetően az elérhetőségük javult. Területi statisztikai módszerek segítségével a tematikus térképeken kirajzolódott, hogy Budapest koncentrációja kiemelkedő az országban, amelyet jelentőségüket tekintve a vármegyeszékhelyek követnek, összességében több mint kétharmados részarányt képviselve. Az ország összes járási központjában elérhetőek voltak a képzések, így igazán kiterjedt térségek nem maradhettek képzés nélkül. A képzési helyszínek területi koncentrációja a főútvonalak mentén rajzolódott ki leginkább.

Mivel a kérdőíves vizsgálat eredményei arra mutattak rá, hogy a válaszadók háromnegyede csak maximum 10 km-es távolságra ingázna (munkavállalás vagy képzés céljából), megvizsgáltam, hogy mennyire kiterjedtek azok a rurális térségek, amelyek kiesnek a képzési helyszínek 10 km sugarú vonzáskörzetéből. Ennek alapján kirajzolódtak az ország felnőttképzéshiányos területei, amelyeket részben a településhálózati, részben pedig a munkaerő-piaci viszonyok határozták meg. Az ország nyugati részeit magasabb foglalkoztatottság jellemezte, így eleve kevesebb álláskereső került bevonásra. Emiatt kiterjedtebb összefüggő területek a Nyugat- és Dél-Dunántúl kis- és aprófalvak domináltak rurális térségeiben voltak kimutathatók. A vidék szemszögéből fejlődés mutatható ki a képzések elérése tekintetében, azonban a képzés nélküli rurális terekben ez a hiányosság is hozzájárul a további leszakadáshoz.

A támogatott munkaerő-piaci képzések hangsúlyos szerepet kapnak az álláskeresőknél számának csökkentésére vonatkozó célkitűzések megvalósításában és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatásában. Az egész életen át tartó tanulás jegyében a munkavállalóknál lehetősége nyílik alkalmazkodni a folyamatosan megújuló munkaerő-piaci igényekhez. Emellett azonban a támogatott munkaerő-piaci képzéseknek fontos szerepe van a hátrányos helyzetű népesség integrációjában is. Az elmúlt időszakban a társadalom peremére szorult társadalmi csoportokban is fokozódó részvételt tapasztalhattunk.

A képzésben résztvevők elhelyezkedési arányát az elmúlt évtizedben negatív tendenciák jellemzik. A közfoglalkoztatásban való elhelyezkedés visszaszorulása miatt megnövekedett a képzést követően álláskereső vagy ismeretlen státuszba kerülők aránya. Az elhelyezkedések vizsgálatánál az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedés az ország nyugati részén volt a legmagasabb, míg a másodlagos munkaerőpiacon (közfoglalkoztatásban) való elhelyezkedés az ország keleti részén a magas munkanélküliséggel sújtotta területein volt a legjellemzőbb.

A szekunder adatbázisokra alapozva a 2010 és 2019 közötti időszakban megvizsgált folyamatok szerint mind országosan, mind Borsod-Abaúj-Zemplén megyében jelentősen csökkent a nyilvántartott álláskeresők száma. További pozitív változás, hogy jelentősebb ingadozás mellett összességében bővült a betöltetlen álláshelyek száma is. E kedvező tendenciák ellenére az álláskeresőknek szóló támogatott képzésekben résztvevők száma (szintén jelentős ingadozást mutatva) továbbra is magasnak mondható. Ez egyrészt abból adódik, hogy a képzések továbbra sem képesek igazán hatékonyan reagálni a munkaerő-piaci folyamatokra – a döntések egy évre előre születnek meg statisztikák alapján és nem a helyi munkáltatók igényfelmérésével. Másrészt alapvetően befolyásolják a statisztikákat azok a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, akik a képzések elvégzésével sem tudják megvetni lábukat a valós munkaerőpiacon. A közfoglalkoztatás átmenetileg tömegek munkához jutását biztosította, a közfoglalkoztatottak számának csökkenését követően azonban a munkaerő-piaci képzések hatékonysága az elhelyezkedés szempontjából a korábbi szint alá esett vissza a megyében. Az elsődleges munkaerőpiacra való integrálódás kétségkívül nehezebb feladatot állít a hátrányos helyzetű munkanélküliek elé, mint korábban a közfoglalkoztatás, ami egyúttal kevésbé szolgálta fejlődésüket is.

Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye rurális térségeiben a közfoglalkoztatás révén az állam vált az elsődleges munkáltatóvá. Az álláskeresőknek szóló képzésekben való részvétellel együtt kapott keresetpótló juttatás azonban magasabb bevételt eredményez, mint a közfoglalkoztatásban szerzett jövedelem, így anyagi szempontból jobban megéri az álláskeresőknek, hogyha munkaerő-piaci képzésbe iratkoznak be, mintha közfoglalkoztatásban dolgoznának. Az álláskeresőknek szóló képzéseken résztvevők, mivel nem szeretnének elhelyezkedni a megszerzett képesítéssel, nem járulnak hozzá a helyi gazdaság fejlesztéséhez. Tulajdonképpen bújtatott segélyezési formának tekinthető a képzési rendszernek ez az eleme, és elsősorban akut szociális problémák feloldásában játszik jelentősebb szerepet.

Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye sajátossága az álláskeresőknek szóló képzéseket illetően a résztvevők alacsony iskolai végzettsége. Magasabb iskolai végzettséggel, illetve szakmával kevesebben vesznek részt álláskeresőknek szóló képzésben, mivel eleve kevesebb ideig vannak álláskeresői státuszban. A közfoglalkoztatás munkaerő-felszívó képességének pozitív hatásai (válaszadóink meghatározó része kizárólag annak keretében dolgozott korábban) mellett kritikaként fogalmazható meg, hogy nincsenek komolyabb elvárásai a munkavállalókkal szemben. Mindenfajta tudás, végzettség nélkül vesznek fel embereket, ami időlegesen jó a rurális térségek számára, azonban munkaerő-piaci aspektusból konzerválja a munkavállalók lemaradását.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a közfoglalkoztatottak képzésbe történő bevonásának területi eloszlásában a Miskolci és az Ózdi járás jelentősége emelhető ki. A képzésben résztvevők nagyarányban nők voltak és alacsony iskolai végzettséggel rendelkeztek. Amellett, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők kevésbé szorulnak ki a munkaerőpiacról, a közfoglalkoztatás sem lehet számukra versenyképes alternatíva.

Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés egyértelműen a kedvezőbb gazdasági helyzetben lévő térségekben volt jellemző, azon belül is kiemelten azokban a centrumokban, amelyek az utóbbi években az ipari beruházások célpontjai voltak, továbbá az ezekhez közvetlenül kapcsolódó térszerkezeti tengelyek mentén, illetve agglomerációkban helyezkednek el. A másodlagos munkaerőpiacon történő elhelyezkedés a Szlovákiával határos peremvidéken bír továbbra is meghatározó jelentőséggel. a közfoglalkoztatásban történő elhelyezkedés egyáltalán nem jellemzi azokat a területeket, ahol jelen vannak a multinacionális vállalatok, azonban ennek ellenére ezeken a területeken alacsonyabb volt a primer munkaerő-

piaci szektorban történő elhelyezkedés is. Ez annak köszönhető, hogy ezekben a térségekben a vizsgálatba vont társadalmi csoportok körében rendkívül alacsony a munkavállalási kedv, amit a megemlített racionális érvek mellett a támogatások és a jövedelmek relációja is magyaráz.

A képzések sikertelenségeként fogható fel, hogy a kérdőíves vizsgálatom válaszadóinak döntő többsége nem tudott, illetve jelentős részben nem is akart elhelyezkedni a korábbiakban megszerzett képesítéssel/képesítésekkel, ugyanakkor a résztvevők hozzáállását is tükrözi. Az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők csak az átlagosnál magasabb jövedelemért lennének hajlandók munkát vállalni. A legtöbben nem saját magukat okolják amiatt, hogy végzettség nélkül nem találnak munkát, hanem a munkahelyek hiányára hívják fel a figyelmet. Mindemellett munkavállalás céljából nem hajlandók ingázni.

Az álláskeresőknél szóló felnőttképzésben a résztvevők döntő része nő, ami annak is köszönhető, hogy a gyermekek miatt egyébként sem vállalnának munkát, a képzéssel pedig viszonylag könnyen bevételre tehetnek szert. Amennyiben magas az egy háztartásban élők száma, különösen fontossá válik a képzésekbe való becsatlakozás. A férfiak, mint családfenntartók számára a feketemunka, vagy a „maszek” munkák magasabb pénzkereseti lehetőséget kínálnak, így kevésbé van lehetőségük a képzéseken részt venni.

Primer kutatásom tapasztalatai alapján a tanulók döntő többsége nem venne részt a képzéseken az ahhoz kötött keresetpótló juttatás hiányában. Egyértelműen megélhetési forrásként tekintettek arra, mivel máskülönben egyéb bevételi források után kellene nézniük az állam nyújtotta támogatott tanulás helyett. Így nevezhetjük őket megélhetési tanulónak. Ezt támasztja alá, hogy a lehetőségekhez mérten minél nagyobb számú és minél hosszabb időtartamú képzésen szeretnének részt venni. Ugyanis jelenlegi élethelyzetükben a képzéseken való részvétel jelenti a legegyszerűbb, legjobb jövedelemforrást számukra. A megélhetési tanuló az a személy, aki az álláskeresőknél szóló képzéseken nem az új információ-, tudás-, szakképzettség- és egy új munkahely megszerzésére érdekében vesz részt. Ehelyett a támogatás megszerzésére fókuszál, amely a képzés ideje alatt biztos jövedelemszerzést jelent számára.

A megkérdezettek a legnagyobb arányban fél évnél hosszabb ideje voltak foglalkoztatva közfoglalkoztatásban, ami a közfoglalkoztatási idő sajátosságának köszönhető (alapvetően nem azért szakadt meg a közfoglalkoztatási jogviszonyuk, mert kiléptek az elsődleges munkaerőpiacra, hanem azért mert muszáj időnként szüneteltetni). A közfoglalkoztatásban dolgozók a képzés elvégzése után 6 hónappal elsősorban vagy munkanélkülivé váltak, vagy ismételten a közfoglalkoztatásban tudtak csak elhelyezkedni. A primer kutatás során tapasztalt elhelyezkedési arányok jelentős mértékben eltértek a szekunder forrásokból nyert megoszlásoktól. A közfoglalkoztatásban már korábban dolgozó megkérdezettek elenyésző hányada talált munkát az újonnan megszerzett képesítésével, akiknek mintegy négyötöde újra a közfoglalkoztatásban helyezkedett el. A vizsgálati mintámban tehát aránytalanul magas volt azoknak az aránya, akik tartósan vannak jelen a közfoglalkoztatásban és a támogatott képzéseken. Vagy meg sem próbáltak kitörni onnan, vagy bátortalan próbálkozásokat követően visszakerültek oda. Az eddigi tapasztalatok mellett a támogatott képzéseken résztvevők jövőbeni tervei, a kockázatvállalásuk mértéke sem utal arra, hogy ezen a téren jelentős változás lenne várható a jövőben.

A periférikus vidéki térségekben sokkal inkább jellemző, hogy az álláskeresők a munkalehetőségek valós hiánya miatt nem tudnak elhelyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon, így a megvalósuló beruházások még nagyobb eséllyel tudnak olyan munkaerőt mozgósítani, akik már rendelkeznek korábbról jelentősebb munkatapasztalattal az elsődleges munkaerőpiacon.

Kutatásai eredményeim alapján javaslom a helyi vállalkozók fokozottabb bevonását az indítani tervezett képzések körének megválasztásában. Az indítható képzések körét a Kereskedelmi és Iparkamara határozza meg, amelyekre a Kormányhivatal ír ki pályázatokat, amelyekre azok a felnőttképző intézmények nyújthatnak be pályázatot, akik megfelelnek az elvárt kritériumoknak. Az igények meghatározása jelenleg a járási hivatalok és a települési önkormányzatok bevonásával kerül meghatározásra, így az esetek többségében az álláskereső/közfoglalkoztatott nem a saját érdeklődési körébe tartozó képzéseken vesz részt, hanem amelyek elérhetők a járáson belül. A képzések elindítása és megfelelő számú tanuló bevonása így biztosított, azonban a munkaerőpiaci és az álláskeresői szempontok egyaránt sérülnek.

A képzések célirányosabb megszervezésével ugyan csökkene a képzéseken résztvevők létszáma, azonban az elhelyezkedési arányok emelkednének az elsődleges munkaerőpiacon a foglalkoztatókkal való közvetlen együttműködésben. A szakmai képzések ugyan költségesebbek, azonban a helyi vállalkozások körében elvégzett igényfelmérés, a gyakorlati képzésbe történő bevonásuk megosztaná az anyagi terheket. Ez a változtatás ugyanakkor nem érdeke a felnőttképző intézményeknek, mivel elesnének a támogatások egy jelentős részétől a kisebb létszám és a gyakorlati képzések „kiszervezése” okán.

A képzések munkaerő-piaci hatékonysága szempontjából fontos lenne a képzésben való részvétel maximális számának meghatározása, mert a megélhetési tanulók körében gyakorlatilag hiányzik a kapcsolat a tanulás és az elhelyezkedés között. Ez alól kivételt képezhetnének a felzárkóztató képzések, hiszen a nyolc általános iskolai osztály meglétének hiánya alapvető gátja a továbblépésnek, a szakmai képzések többségéből kizárja őket.

A jövőben nagyobb hangsúlyt célszerű fektetni azokra az álláskeresőkre, akiknek van az elsődleges munkaerőpiacon jelentősebb tapasztalata vagy rendelkeznek már szakmai végzettséggel. Ők a primer kutatás tapasztalatai alapján nagyobb hajlandóságot mutatnak az elhelyezkedésre, így a célirányos átképzésük jelentősen növelheti a képzések hatékonyságát.

5. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. Vizsgálataim részben igazolták állításomat, miszerint a Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei felnőttképzés adatai nincsenek szoros kapcsolatban a betöltetlen álláslehetőségek számával, ami arra vezethető vissza, hogy a képzések inkább a munkaerőkínálathoz, mintsem a munkaerő-piaci kereslethez igazodnak.

A támogatott felnőttképzésben résztvevők létszámadatait és a betöltetlen álláshelyek számát Beveridge-görbe segítségével vizsgáltam meg a 2010 és 2020 közötti időszakban. A két változó mennyiségi változásai az esetek többségében nem egyirányba mozogtak, leszámítva a 2012 és 2014 közötti éveket, amikor a közfoglalkoztatás keretében biztosított álláslehetőségek száma jelentős mértékben megnövekedett. A támogatási ciklusok változása miatt 2016-ban rendkívül alacsony volt az Európai Unió által finanszírozott képzések száma, miközben a betöltetlen álláshelyek száma alig változott. Ezt követően 2018-ra ismét megnövekedett a képzésben résztvevők száma. A COVID-19 világjárvány pedig sokkal inkább éreztette hatását az álláshelyek számában, mint a képzések tekintetében. A támogatott képzések hosszabb távon járulnak hozzá a kompetenciahiányok mérsékléséhez, emellett az érintett társadalmi csoportok szociális problémáira is reagálnak. A képzéseknek figyelmebe kell vennie a tanulók előképzettségét. A legnagyobb arányban az alacsony iskolai végzettséget igénylő, integrációs célú képzések vannak jelen, amelyek nem igényelnek magasabb szintű előtanulmányokat, kompetenciákat. Emellett a képzések hatékony megszervezése során az is fontos szempont, hogy azokra megfelelő számú jelentkezőt nyerjenek meg. Az utóbbira példa, hogy vármegyeszerte több száz fő szerzett kézápoló és műkörmépítő végzettséget.

2. Kutatásom során részben igazolódott, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyén belül lehatárolhatók azok a térségek, ahol a felnőttképzés nem hatékony részese az álláskeresők elsődleges munkaerőpiacra történő integrációjának, mivel a képzést követően meghatározóan csak a másodlagos munkaerőpiacon sikerült elhelyezkedniük.

Az Innovációs és Technológiai Minisztérium által szolgáltatott adatsorok alapján a területi autokorreláció módszerének segítségével kimutattam Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyén belül azokat a településcsoportokat, ahol szignifikánsan magasabb volt azoknak az egykori álláskeresőknek a részaránya, akik az elsődleges munkaerőpiacon tudtak elhelyezkedni a képzéseket követően. Meg kell azonban jegyezni, hogy a primer munkaerőpiacon elhelyezkedettek abszolút száma egyetlen járásban sem haladta meg azok létszámát, akik a szekunder munkaerőpiacon helyezkedtek el, egyedül a Miskolci és a Tiszaújvárosi járásokban közelítette meg azt az értéket. A felnőttképzés területi struktúrája alapján megállapítható, hogy a képzések keretében versenyképességi és felzárkóztatási szempontok egyaránt érvényesülnek, az utóbbiak azonban nem feltétlenül követik a munkaerő-piaci igényeket. A képzések megvalósításának helyszínei erős területi koncentrációt mutatnak, felülreprezentált a nagyvárosok és az ipari központok jelentősége, biztosítva ezt a szolgáltatást a szomszédos területek számára is. A közfoglalkoztatás révén biztosított álláslehetőségek meghatározóan befolyásolták a vármegye munkaerőpiacát, hiszen 17 járás közül 10-ben az elhelyezkedés a másodlagos munkaerőpiacon 40% feletti volt a 2010-2020 közötti évek átlagában. Ennek köszönhetően a képzéseket elvégzők összesített elhelyezkedési mutatója a vármegye kedvezőtlenebb társadalmi-gazdasági helyzetben lévő járásaiban magasabb volt, mint a Miskolcot övező centrumtérben. A területi autokorreláció segítségével sokkal inkább arra tudtam rámutatni, hogy hol kisebb jelentőségű a közfoglalkoztatás, mint arra, hogy hol szignifikánsan alacsonyabb az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés aránya. A vizsgálat feltárta Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye jelentőségét a felnőttképzésben és annak

egyes szegmenseiben. Rámutatott arra, hogy a vármegye felnőttképzésben résztvevő lakosai számára milyen képzéseket hirdettek meg és azok mennyire voltak népszerűek, sikeresek és, hogy milyen arányban jelentek meg a felnőttképzés köreiben a Munkaügyi Központ és az Európai Unió által támogatott képzések. A képzések között magasabb számban hirdettek meg olyanokat, amelyeknek nem volt bemeneti feltétele, vagyis nem igényeltek még alapfokú iskolai végzettséget sem. Emellett az elemzés bemutatja Miskolc központi szerepkörét és az egyes vidéki térségek jellemvonásait.

Azonban a felnőttképzés képes lenne hatékonyan reagálni a változó munkaerő-piaci igényekre, azonban a gyors reagálás lehetőségét alapvetően korlátozzák a Munkaügyi Központok egyéves képzéstervezési ciklusai. Ennek következtében nem képes rövid idő alatt, közvetlenül lereagálni a munkanélküliek számának és összetételének változásait, amire ráerősít a képzésekben résztvevők hozzáállása. A munkanélküliek köre és az álláshirdetésekkal kapcsolatos elvárások gyakran nem találkoznak egymással. Az álláskeresőknél szóló képzések résztvevőinek jelentős része megélhetési tanuló, akik a jövedelemforrás miatt léptek be a képzésbe és csak esetlegesen helyezkedtek el az újonnan megszerzett végzettségekkel.

3. Harmadik hipotézisemet igazoltam, azonban ezzel kapcsolatban kiegészítő megjegyzéssel kell élnem a munkaerőpiacon zajló átalakulások miatt. Mivel a szekunder adatsorok ugyan rámutattak arra, hogy a közfoglalkoztatás a megjelenését követően átmenetileg jelentős számú álláskereső elhelyezkedését segítette, egyúttal csökkent a felnőttképzésben résztvevők elsődleges munkaerőpiacon történő munkavállalása, azonban a mindeközben bővült a foglalkoztatottak létszáma a vármegyében. A közfoglalkoztatás szerepének csökkenésével valóban nem emelkedett a primer munkaerőpiacon történő elhelyezkedés aránya a képzettek körében, ugyanakkor a képzések is egyre inkább a leghátrányosabb helyzetű csoportokra fókuszálnak. Az elhelyezkedés sikerességét tehát jelentősen befolyásolja a beiskolázottak köre és lakhelye – a legkevésbé motivált, valamint a legrosszabb elérhetőségű települések lakói maradnak a rendszerben.

A vizsgált időszakban (2010-2020) Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében több mint 12 százalékponttal nőtt a foglalkoztatási ráta, ami gyorsabb volt az országos fejlődési ütemnél, így a vármegyének az országos átlagtól való lemaradása öt százalékpontra csökkent. Ezzel párhuzamosan az álláskeresők létszáma csökkent, közöttük azoké is, akik korábban tartósan nem találtak munkát az elsődleges munkaerőpiacon. A pozitív változások összességében nem elvitathatók, ugyanakkor a támogatott képzések résztvevőinek elhelyezkedési mutatói romlottak. Magyarázható ez egyrészt a közfoglalkoztatotti álláslehetőségek számának visszaesésével (51,3%-ról 38,7%-ra 2016 és 2020 között), másrészt viszont azzal, hogy 2020-ban mindössze 12,4% volt az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedők aránya. Az utóbbi érték 2010-ben még 56,4%-ot ért el, majd 2012 óta egy évben sem haladta meg a 20%-ot. A szekunder munkaerőpiac szerepének csökkenése tehát nem váltotta ki a primer munkaerőpiacon való elhelyezkedés emelkedését, ami egyébként országosan megvalósult (16,2%-ról 24,8%-ra emelkedett 2014 és 2019 között, majd a COVID-19 világjárvány hatására visszaesett). A növekedés azonban országosan sem kompenzálta közel sem a másodlagosan munkaerőpiacon jelentkező visszaesés mértékét, amelynek mértéke 25 százalékpontot meghaladó volt.

4. A kérdőíves vizsgálat során beigazolódott, hogy a felnőttképzésben résztvevő csoportok között elkülöníthetők azok, akik nem tudnak kitörni az álláskereső – közfoglalkoztatott – támogatott képzésben résztvevő státuszok által meghatározott háromszögből. az álláskeresőknél szóló képzéseken nem az új információ-, tudás-,

szakképzettség- és egy új munkahely megszerzésére érdekében vesznek részt. Ehelyett a támogatás megszerzésére fókuszálnak, ami a képzés ideje alatt biztos jövedelemszerzést jelent számukra, ennek megfelelően a képzés szociális szerepköre domináns, ezeket a résztvevőket megélhetési tanulóként definiáltam.

A primer kutatás keretében megkérdezettek döntő többsége a képzések befejezését követően különböző okok miatt nem tudott elhelyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon, miközben jelentős részük már nem is csak a második, hanem a többedik támogatott képzésén vett részt a lekérdezés időpontjában. Az elhelyezkedés kizárólag a közfoglalkoztatásban volt számottevő, ami azonban adminisztrációs okokból nem lehet tartós, összefüggően legfeljebb 12(+6) hónap. Az utóbbi években ráadásul csökkent a közfoglalkoztatottak létszáma, vagyis egyre szűkebb kör számára biztosít lehetőséget. Ez teljes mértékben indokolt a támogatói szféra oldaláról, hiszen a tranzitfoglalkoztatás távlati célja az elsődleges munkaerőpiacra történő továbblépés. A kérdőíves vizsgálat tapasztatai alapján azonban a továbblépés nagyon kis számban valósult meg. Előbb-utóbb ismét álláskeresői státuszba kerültek, amiből egy újabb képzésen való részvétel jelentette a leggyorsabb és legbiztosabb kiutat. Ezt erősíti meg, hogy mindössze a megkérdezettek 0,73%-a vett részt először álláskeresőnek szóló képzéseken a lekérdezés idején, továbbá a kérdőív több kérdésére adott válasz is rámutatott, hogy a résztvevők a támogatási rendszer adta lehetőségek további kihasználásában érdekeltek, mintsem valós versenyben mérettessék meg magukat.

A vizsgálat bemutatta a képzéseken résztvevők társadalmi-gazdasági ismérveit. A hátrányos helyzetű csoportok a többségi társadalomtól eltérő, torzult szemlélettel rendelkeznek és ehhez igazítják túlélési stratégiáikat. Ennek középpontjában gyakran a könnyen megszerezhető és biztos bevételi források állnak, amelyek nem igényelnek komolyabb befektetést és új elvárásoknak való megfelelést. A kérdőíves vizsgálat eredményeiből igazolást nyert, hogy a résztvevők döntő többsége jövedelemszerzés céljából vesz részt a tanfolyamokon, a keresetpótló juttatás havi szinten fontos bevételt képez e családok számára. A megkérdezettek 83,6%-a megélhetési forrásként tekintett a képzésekre, a keresetpótló juttatás nélkül 90%-uk számára nem lenne kivitelezhető a tanfolyamokon való részvétel – más bevételi forrás után kellene nézniük a tanfolyamok miatt kieső időben. A válaszadók 65,2%-a a kérdőívnek azt a válaszlehetőségét jelölte meg, miszerint akár 10-nél több képzésen is részt venne még a jövőben, amelyek 72,4%-uk szerint lehetőség szerint 5 hónapnál hosszab időtartamúak legyenek – vagyis alapvetően a jelenlegi, viszonylagos biztonságot nyújtó helyzet fennmaradásában érdekeltek a továbblépéssel járó kihívások és kockázatok helyett. Az újonnan megszerzett tudással elhelyezkedni 57,3%-uk szeretne, azonban általánosságban véve is mindössze 66,4%-uk szeretne dolgozni. A tanuló felnőttek számának értéklése nem egyszerű feladat, mivel az államilag támogatott képzésekhez nem lehet normatív hasznosságot rendelni sem az iskolarendszerű felnőttképzésben, sem a munkanélküliek képzésében, átképzésében. Akik támogatott képzésekben vesznek részt, joggal bízhatnak benne, hogy nagyobb eséllyel tudnak álláshoz jutni, vagy munkahelyet változtatni.

5. A szakmai végzettséggel és az elsődleges munkaerőpiacon szerzett tapasztalatokkal rendelkező tanulók körében magasabb a hajlandóság a tartós elhelyezkedésre, amelyet primer kutatásommal igazoltam.

A kérdőíves vizsgálat rámutatott, hogy azoknak a megkérdezetteknek, akik nem tekintik megélhetési forrásként a beiskolázást, 59,6%-uk szakmai végzettséggel rendelkezett. Ellenben azok körében, akik megélhetési forrásként kezelik a képzéseket, 53,2% nem rendelkezett szakmai végzettséggel. A szakmával rendelkezők 13,7%-a részt venne a képzéseken jövedelmi kompenzáció nélkül is, míg a szakmai végzettséggel nem rendelkezők esetében ez az arány csupán 6,4% volt. A közfoglalkoztatásban munkát vállalók 70,9%-a nem rendelkezik szakmai

végzettséggel, ellenben az elsődleges munkaerőpiacon korábban már munkát vállalók 74,4%-a legalább egy szakmai végzettséggel rendelkezik.

A megkérdezettek között azok, akik már szereztek munkatapasztalatot az elsődleges munkaerőpiacon arányaiban rövidebb idejű képzéseken vennének részt a jövőben, vagyis nem a „védett státusz” fenntartásában érdekeltek, hanem abban, hogy a versenyszférában is megmérettessék magukat. A mintában szereplő azon személyek, akik nem dolgoztak még életük során, alapvetően az újonnan megszerzett tudással sem szeretnének elhelyezkedni (78. ábra). Ennél csak kevéssel kedvezőbb válaszokat adtak azok, akik eddig közfoglalkoztatásban dolgoztak csak. Azok, akik dolgoztak már az elsődleges munkaerőpiacon, ők szeretnének legnagyobb arányban elhelyezkedni az újonnan tanultakkal. Az elsődleges munkaerőpiacon már munkát vállalt álláskeresőket jellemzően magasabb iskolai végzettség jellemezte.

6. Hipotézisemet nem igazoltam, miszerint az országban összefüggően nem jelennek meg olyan települések, ahol a vizsgált időszakban nem volt 10 kilométeren belül elérhető álláskeresőknél szóló felnőttképzés, az ország területe jó lefedettséget mutat ebből a szempontból.

A szolgáltató szektor telepítőtényezőinek megfelelően a felnőttképzési funkció is nagyobb szerepet kapott és területi konvcentrációkat mutatott a vármegyeszékhelyeken, majd a járásközpontokban. Ugyanakkor a munkaerőpiac oldaláról erős igény merült fel a képzések megszervezésére a magasabb munkanélküliségi mutatóval jellemezhető, periférikus helyzetű településeken is. A képzések szervezői megfelelő létszám esetén érdekeltek lehetnek a támogatott tanfolyamok elindítására a kisebb, távoli településeken is, még ha az nehézségeket is okoz (pl. infrastruktúra biztosítása). A határ menti területeket magas munkanélküliséggel, relatíve alacsony foglalkoztatással és magas közfoglalkoztatással működő települések jellemzik, ahol a magas elvándorlás megakadályozása, mérséklése céljából a felnőttképzés helyben való megszervezésével csökkenthető lenne. Így összességben a városhiányos, rossz elérhetőségű területeken kirajzolódtak funkcióhiányos zónák, amelyek többnyire az országhatár mentén találhatók. Az ország középső és keleti részében a legnagyobb képzés nélküli terület Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében található a szlovák határ mentén. Mint ahogy a 23. ábra is szemléltette a centrumtelepülések mellett a főutak mentén kirajzolódó sávok is ráhatással voltak a felnőttképzési helyszínek földrajzi eloszlására. Az ország nyugati felén a Balatontól délre egy „képzés nélküli folyosó” alakult ki. Ez a felnőttképzési hiányosságokat mutató folyosó az ország déli és nyugati részén hat vármegyét érintett, keletről nyugatra haladva Bács-Kiskun, Tolna, Baranya, Somogy és Zala vármegyét, valamint Vas vármegye dél-nyugati részét, ami meghatározóan a településszerkezeti adottságok következménye.

7. Hipotézisem beigazolódott, miszerint az ország különböző fejlettségű régióiban az álláskeresőknél szóló felnőttképzést sikeresen elvégzők között szignifikáns különbségek mérhetők az elsődleges munkaerőpiacon és a másodlagos munkaerőpiacon történő elhelyezkedések tekintetében.

Az elsődleges és másodlagos munkaerőpiacon elhelyezkedő tanulók arányát járási szinten a Local Moran I területi autokorreleációs módszer segítségével elemeztem a vizsgálati időszak különböző éveiben. Az elhelyezkedés területi mintázatát mind a gazdasági folyamatok, mind a szakpolitikai beavatkozások erősen befolyásolták, így jelentősen eltérő volt a klaszterek kiterjedése a közfoglalkoztatás tömegessé válása előtt, a közfoglalkoztatotti létszám maximumán, vagy éppen 2020-ban a COVID-19 világjárvány idején (ebben az évben sokkal kevésbé voltak kimutathatók a különbségek). A módszerhez kapcsolatosan megszerkesztett tematikus térképeken a Magyarországot jellemző területi egyenlőtlenségek több alapvető jellegzetessége is megjelent (Nyugat-Kelet lejtő, centrum-periféria relációk). Az elsődleges

munkaerőpiacon való magasabb arányú elhelyezkedés az Észak-Dunántúlon és a fővárosi agglomerációban volt jellemző, míg az alacsonyabb értékek az Észak-Alföld és a Dél-Dunántól határ menti sávjában rajzolódtak ki. A másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedést alapvetően befolyásolta az is, hogy a támogatáspolitikai hol tette lehetővé a státuszok létrehozását a felzárkóztatás eszközeként. A centrumtérsegek így nem jelenhettek meg magas értékekkel, ugyanakkor a szignifikánsan alacsony kategóriába tartozó zóna kiterjedése évről-évre változott, az Észak-Dunántúl fővároshoz közeli részére, a fővárosi agglomerációra, majd Délkelet felé Kecskemét irányába elhúzódva. A közfoglalkoztatás átlag feletti szerepe Északkelet-Magyarország belső- és külső periféria térségeiben összefüggően jelent meg, miközben a Dél-Dunántúl kedvezőtlen gazdasági-társadalmi mutatókkal bíró térségeiben nem kapott nagyobb jelentőséget.

8. IRODALOMJEGYZÉK

1. ALPEK B. L. – TÉSITS R. – HOVÁNYI G. (2018): Spatial Inequalities of Disadvantage Accumulation and their Impact on Employability in Hungary *Regional Statistics* 8(1), pp. 96-119. <https://doi.org/10.15196/RS080104>
2. ALPEK B. L. – TÉSITS R. (2019): A foglalkoztathatóság mérési lehetőségei és térszerkezete Magyarországon = *Területi Statisztika* 59(2), pp. 164–187. <https://doi.org/10.15196/TS590203>
3. ANSELIN, L. (1995): Local Indicators of Spatial Association – LISA Geographical Analysis 27(2), pp. 93–115.
4. BECKER, G. S. (1964): Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. Third Edition University of Chicago Press, Chicago and London.
5. BENKE M. (2006): A felnőttek foglalkoztathatóságának növelésére irányuló komplex képzési modellek, különös tekintettel a hátrányos helyzetű csoportokra, javaslatok intézkedésekre. Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Budapest. pp. 12-18.
6. BENŐ K. (1996): A felnőttoktatás változó funkciói. Értelmezési keretek és problémák. In: Koltai D. (szerk.): Andragógia olvasókönyv I. Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, pp. 78-95.
7. EGRI Z. (2017): Magyarország városai közötti egészségyenlőtlenségek. In: *Területi Statisztika*, 57 (5): pp. 537–575; DOI: 10.15196/TS570504
8. ENYEDI GY. (1996): Regionális folyamatok Magyarországon az átmenet időszakában. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest
9. GÁTI F. (1987): Gyermekvédelem az iskolában. Tankönyvkiadó, Budapest, 168 p.
10. Getis, A. and Ord, J.K. (1996): Local spatial statistics: An overview. In: Longley, P. and Batty, M., Eds., *Spatial Analysis: Modeling in A GIS Environment*, John Wiley & Sons, New York, 261-277.
11. HAJDÚ D. – KONCZ G. (2021): Megélhetési tanulók a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei felnőttképzésben *Területi Statisztika* 61(2), pp. 229–254. <https://doi.org/10.15196/TS610206>
12. Hajdú D. – KONCZ G. (2022): Employment data of participants in supported adult training for jobseekers and their territorial pattern in Hungary, 2010–2020 *Regional Statistics* 12 (2): 117–148. <https://doi.org/10.15196/RS120205>
13. HALMOS CS. (2005): A felnőttképzésben résztvevők elhelyezkedése, különös tekintettel a hátrányos helyzetű rétegekre, régiókra, kutatási zárótanulmány, Felnőttképzési kutatási füzetek sorozat, Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Budapest, letöltés: <http://site.nive.hu/konyvtar/content/edoc/files/03halmos.pdf>
14. KÁLMÁN A. (2012): A lifelong learning aktualitásai. Lifelong learning az Európai Unió oktatáspolitikájában. <http://gallery.site.hu/d/1334765-1/Fokusz10Kalman>.
15. KLUVE, J. (2010): The effectiveness of European active labor market programs = *Labour Economics* 17(6), pp. 904-918
16. KRISZTIÁN B. (2004): A felnőttképzés gazdasági és társadalmi igénye. = *Iskolakultúra: Pedagógusok Szakmai-Tudományos Folyóirata* 14(2), pp. 121-122.
17. LAKNER SZ. (2016): A felnőttképzési módszerek jelentősége és kihívásai az emberi erőforrás fejlesztési gyakorlatban, Pécs, Magyarország: Lartco Consulting Kft. (2016), 159 p. ISBN: 9789631265002

18. LENGYEL I. (2012) Regionális növekedés, fejlődés, területi tőke és versenyképesség. In Bajmócy Z. – Lengyel I. – Málovics Gy. (szerk.) Regionális innovációs képesség, versenyképesség és fenntarthatóság. JATEPress, Szeged, pp. 151–174.
19. LIPTÁK K. – SZENDI D. – MUSINSZKI Z. (2019): Munkaerő-piaci folyamatok elemzése az abaúji térségben *Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek* 16 (2): 22-30
20. MAYER J. (2000): Az iskolarendszerű felnőttoktatásról 2000-ben. Új Pedagógiai Szemle, 2000/11, 13–23.
21. MÓCZ D. (2012): A felnőttképzés munkaerő-piaci jelentősége In: Sárdi, Csilla (szerk.) A felsőoktatás-pedagógia kihívásai a 21. században Budapest, Magyarország: Eötvös József Könyvkiadó, pp. 39-49.
22. NYILAS O. (2016): Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok és a felnőttképzés: esély az integrációra? = *Educatio* 25(3), pp. 451-458.
23. PÉNZES J. - KISS J. P. - DEÁK A. - APÁTI N. (2018): Térségi sokszínűség és stabilitás: az iskolázottság települési szintű egyenlőtlenségeinek változása Magyarországon 1990– 2011 között. *Területi Statisztika*, 58(6), pp. 567-594. <https://doi.org/10.15196/TS580602>
24. PETŐ I. (2005): Hátrányos helyzetű csoportok a felnőttoktatásban: motivációk, esélyek. PhD értekezés, DE BTK, 225 p.
25. Schultz, T.W. (1961): Investment in Human Capital. *American Economic Review*, 51, pp. 1-17.
26. TARÓDINÉ CSESZKA É. (2017): Versenyképesség, emberi tőkeberuházás, élethosszig tartó tanulás. A felnőttoktatás és felnőttképzés szerepe a sikeres munkaerőpiaci kompetenciák kialakításában KÖZELÍTÉSEK. NEGYEDÉVES INTERNETES FOLYÓIRAT V : 3-4 pp. 21-33.
27. TÉSITS R. – ALPEK B. L. (2013a): Új módszerek a leghátrányosabb helyzetű álláskeresőknél strukturális és területi jellegzetességeinek feltárásában 3.: Önértékelés és motivációk. = *Humánpolitikai Szemle* 24(4), pp. 22-32.
28. TÉSITS R. – ALPEK B. L. (2013b): A leghátrányosabb helyzetű álláskeresőknél mobilitásvizsgálatának új módszerei. = *Humán Innovációs Szemle* 4(1-2), pp. 46-64.
29. TÓTH G. (2014): Térinformatika a gyakorlatban közgazdászoknak. Miskolci Egyetem, Miskolc. 107 p. ISBN 9789633580592

7. A SZERZŐNEK AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉHEZ KAPCSOLÓDÓ PUBLIKÁCIÓI

7.1 Folyóiratcikkek

7.1.1 Magyar nyelven megjelent tudományos cikkek

1. Hajdú, Dávid (2023): A munkahelyi képzések vizsgálata a munkavállalók szemszögéből = STUDIA MUNDI - ECONOMICA 10 : 1 pp. 26-36. , 11 p. DOI: <https://doi.org/10.18531/sme.vol.10.no.1.pp.26-36>
2. Greutter Zoltán; Greutter-Gregus Éva; Hajdú Dávid (2022): Szakmai képzéseken résztvevő nappali tagozatos tanulók jövőbeni tervei Borsod-Abaúj-Zemplén megyében = ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI STRATÉGIAI FÜZETEK 19 : 1 pp. 58-65. , 8 p. DOI:10.32976/stratfuz.2022.5
3. Hajdú Dávid; Koncz Gábor; Lipták Katalin (2022): A közfoglalkoztatottak munkaerőpiacra való kilépését segítő képzések Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, 2016–2020 = TERÜLETI STATISZTIKA 62 : 5 pp. 510-537. , 28 p. DOI: 10.15196/TS620502
4. Hajdú Dávid (2022): A közfoglalkoztatottaknak szóló képzések vizsgálata hazánkban (2016–2020) = EDUCATIO 31 : 2 pp. 281-293. , 13 p. DOI: 10.1556/2063.31.2022.2.8
5. Hajdú Dávid (2021): A felnőttképzés és a felnőttoktatás területi különbségei Magyarországon 2013 és 2019 között = TÉR-GAZDASÁG-EMBER 9 : 3-4 pp. 69-90. , 22 p.
6. Hajdú Dávid ; Koncz Gábor (2021): Felnőttképzés a vidéki települések szemszögéből = A FALU 36 : 3-4. pp. 79-87. , 9 p.
7. Hajdú Dávid (2021): A Kormányhivatal által támogatott álláskeresőknél szóló felnőttképzés területi eloszlása Békés megyében = ISKOLAKULTÚRA: PEDAGÓGUSOK SZAKMAI-TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA 31 : 7-8 pp. 104-117. , 14 p.
8. Hajdú Dávid (2021): A koronavírus hatása a munkanélküliségre és az álláskeresőknél szóló képzésekre Borsod-Abaúj-Zemplén megyében = ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI STRATÉGIAI FÜZETEK 18 : 1 pp. 27-37. , 11 p. DOI: <https://doi.org/10.32976/stratfuz.2021.17>
9. Hajdú Dávid ; Koncz Gábor (2021): Megélhetési tanulók a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei felnőttképzésben = TERÜLETI STATISZTIKA 61 : 2 pp. 229-254. , 26 p. DOI: <https://doi.org/10.15196/TS610206>
10. Hajdú Dávid (2021): Európai uniós forrásból támogatott munkaerő-piaci képzések területi eloszlása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében = STUDIA MUNDI - ECONOMICA 8 : 1 pp. 24-36. , 13 p. DOI: <https://doi.org/10.18531/Studia.Mundi.2021.08.01.24-36>
11. Hajdú Dávid (2020): A munkanélküliség és felnőttképzés területi eloszlása az Észak-magyarországi régióban = ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI STRATÉGIAI FÜZETEK 17 : 2 pp. 62-69. , 8 p. DOI: <https://doi.org/10.32976/stratfuz.2020.14>
12. Hajdú Dávid ; Koncz Gábor (2020): Álláskeresőknél támogatott felnőttképzésében résztvevők vizsgálata Borsod-Abaúj-Zemplén megyei helyszíneken = STUDIA

MUNDI - ECONOMICA 7 : 1 pp. 2-11. DOI: 10.18531/Studia.Mundi.2020.07.01.2-11 , 10 p.

7.1.2 Idegen nyelven megjelent tudományos cikkek

13. Le-Dai Barbara ; Koncz Gábor ; Hajdú Dávid ; Lipták Katalin (2023): The Role and Territorial Characteristics of Adult Training on the Integration of Registered Jobseekers into the Labour Market in Szabolcs-Szatmár-Bereg County (Hungary), 2010–2020 = EUROPEAN COUNTRYSIDE 15 : 2 pp. 202-226. , 25 p. DOI: <https://doi.org/10.2478/euco-2023-0011>
14. Hajdú Dávid; Koncz Gábor (2022): Employment data of participants in supported adult training for jobseekers and their territorial pattern in Hungary, 2010–2020 = REGIONAL STATISTICS 12 : 2 pp. 117-148. , 32 p. DOI: 10.15196/RS120205
15. Hajdú Dávid (2021): Aspects regarding the development of “adult training” programs for jobseekers in Borsod-Abaúj-Zemplén county = ROMANIAN JOURNAL OF REGIONAL SCIENCE 15 : 2 pp. 15-36. , 22 p.
16. Hajdú Dávid (2021): Regional Distribution of Adult Education in Hungary (2010, 2019) = REGIONALNAJA EKONOMIKA: JUG ROSSII / REGIONAL ECONOMY: THE SOUTH OF RUSSIA 9 : 2 pp. 58-70. , 13 p. DOI: <https://doi.org/10.15688/re.volsu.2021.2.7>
17. Hajdú Dávid (2021): Distribution of Adult Education Participants in Borsod-Abaúj-Zemplén County = VISEGRAD JOURNAL ON BIOECONOMY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT 10 : 1 pp. 24-28. , 5 p. DOI: <https://doi.org/10.2478/vjbsd-2021-0006>
18. Hajdú Dávid (2021): The impact of population processes on adult training in Borsod-Abaúj-Zemplén County between 2010 and 2019 = STUDIA MUNDI - ECONOMICA 8 : 3 pp. 131-142. , 12 p. DOI: <https://doi.org/10.18531/Studia.Mundi.2021.08.03.131-142>
19. Hajdú Dávid (2021): The effect of the coronavirus (Sars Cov-2) on training for jobseekers in Hungary = ECONOMIC AND REGIONAL STUDIES / STUDIA EKONOMICZNE I REGIONALNE 14 : 1 pp. 80-98. , 19 p. DOI: <https://doi.org/10.2478/ers-2021-0006>
20. Le-Dai Barbara ; Hajdú, Dávid (2021): Experiences of participants in on-the-job trainings in Borsod-Abaúj-Zemplén County = VISEGRAD JOURNAL ON BIOECONOMY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT 10 : 2 pp. 81-86. DOI: 10.2478/vjbsd-2021-0014 , 6 p.

7.2 Tudományos konferenciákon elhangzott előadások konferenciakiadványban megjelentetve

7.2.1 Idegen nyelven

21. Hajdú Dávid (2022): The employment rate of participants in subsidised adult education for jobseekers in the Counties of the Northern Hungary Region, In: Bujdosó, Zoltán (szerk.) XVIII. Nemzetközi Tudományos Napok [18th International Scientific Days] : A „Zöld Megállapodás” – Kihívások és lehetőségek [The 'Green Deal' – Challenges

- and Opportunities] : Tanulmányok [Publications], Gyöngyös, Magyarország : Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Károly Róbert Campus pp. 280-285. , 6 p.
22. Hajdú Dávid ; Greutter Zoltán ; Greutter-Gregus Éva (2022): Future plans of students In Borsod-Abaúj-Zemplén County with the vocational qualification studied, In: Bujdosó, Zoltán (szerk.) XVIII. Nemzetközi Tudományos Napok [18th International Scientific Days] : A „Zöld Megállapodás” – Kihívások és lehetőségek [The 'Green Deal' – Challenges and Opportunities] : Tanulmányok [Publications]., Gyöngyös, Magyarország : Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Károly Róbert Campus pp. 286-291. , 6 p.
 23. Hajdú Dávid (2022): Spatial analysis of the training success of those in public employment in Hungary, In: Arany, Ferenc (szerk.) RURALITY IN EUROPE 5th International Scientific Conference on Rural Development Conference Proceedings, Gödöllő, Magyarország : Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, Gödöllő 206 p. pp. 131-138. , 8 p.
 24. Hajdú Dávid (2022): The impact of the coronavirus on adult training for job seekers in Békés county, In: Arany, Ferenc (szerk.) RURALITY IN EUROPE 5th International Scientific Conference on Rural Development Conference Proceedings, Gödöllő, Magyarország : Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, Gödöllő 206 p. pp. 139-145. , 7 p.
 25. Járdány Krisztián ; Hajdú Dávid (2022): Effect of the coronavirus on the economic situation of wines in the Northern Hungary Region, In: Arany, Ferenc (szerk.) RURALITY IN EUROPE 5th International Scientific Conference on Rural Development Conference Proceedings, Gödöllő, Magyarország : Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, Gödöllő 206 p. pp. 176-183. , 8 p.
 26. Le-Dai Barbara ; Hajdú Dávid ; Koncz Gábor (2022): Differences in unemployment and adult education in Borsod-Abaúj-Zemplén County and Győr-Moson-Sopron County, In: Arany, Ferenc (szerk.) RURALITY IN EUROPE 5th International Scientific Conference on Rural Development Conference Proceedings, Gödöllő, Magyarország : Hungarian University of Agriculture and Life Sciences, Gödöllő 206 p. pp. 146-154. , 9 p.
 27. Hajdú Dávid ; Járdány Krisztián (2020): Territorial distribution of adult education in Hungary, In: Győri, Tímea; Arany, Ferenc; Egri, Zoltán ✉ (szerk.) CHANCES AND CHALLENGES FOR THE EUROPEAN RURAL DEVELOPMENT (2021–2027) Peer-reviewed Scientific Conference Proceedings, Szarvas, Magyarország: Szent István Egyetem pp. 67-72. , 6 p.
 28. Hajdú Dávid (2020): The effect of the coronavirus on unemployment in Borsod-Abaúj-Zemplén County, In: Győri, Tímea; Arany, Ferenc; Egri, Zoltán ✉ (szerk.) CHANCES AND CHALLENGES FOR THE EUROPEAN RURAL DEVELOPMENT (2021–2027) Peer-reviewed Scientific Conference Proceedings, Szarvas, Magyarország: Szent István Egyetem pp. 60-66. , 7 p.
 29. Hajdú Dávid (2020): Borsodchem reverse - postfordist transformation in Kazincbarcika, In: Bujdosó, Zoltán; Dinya, László; Csernák, József (szerk.) XVII. Nemzetközi Tudományos Napok : online konferencia : Környezeti, gazdasági és társadalmi

kihívások 2020 után : Tanulmányok, Gyöngyös, Magyarország : Károly Róbert Kft. 1,241 p. pp. 443-450. , 8 p.

30. Hajdú Dávid (2020): Labor market analysis of Borsod-Abaúj-Zemplén County, In: Bujdosó, Zoltán; Dinya, László; Csernák, József (szerk.) XVII. Nemzetközi Tudományos Napok : online konferencia : Környezeti, gazdasági és társadalmi kihívások 2020 után : Tanulmányok, Gyöngyös, Magyarország : Károly Róbert Kft. 1,241 p. pp. 451-458. , 8 p.
31. Járdány Krisztián ; Hajdú Dávid (2020): Investigation of the labor supply of Tokaj vineyard in the context of middle level viticulture education, In: Bujdosó, Zoltán; Dinya, László; Csernák, József (szerk.) XVII. Nemzetközi Tudományos Napok : online konferencia : Környezeti, gazdasági és társadalmi kihívások 2020 után : Tanulmányok, Gyöngyös, Magyarország : Károly Róbert Kft. 1,241 p. pp. 543-550. , 8 p.
32. Hajdú Dávid ; Koncz Gábor (2019): Characteristics of adult education in Hungary compared to the European Union, In: Zoltán, Egri; Krajcsovicz Magdolna, Molnárné; Márta, Paraszt (szerk.) Digitization in Rural Spaces – Challenge and/or Opportunity? 3rd International Scientific Conference on Rural Development Conference Proceedings, Szarvas, Magyarország : Szent István Egyetem Agrár- és Gazdaságtudományi Kar pp. 188-193. , 6 p.
33. Koncz Gábor ; Hajdú Dávid (2019): Regional differences of extra-curricular adult education by Counties of Hungary, In: Zoltán, Egri; Krajcsovicz Magdolna, Molnárné; Márta, Paraszt (szerk.) Digitization in Rural Spaces – Challenge and/or Opportunity? 3rd International Scientific Conference on Rural Development Conference Proceedings, Szarvas, Magyarország : Szent István Egyetem Agrár- és Gazdaságtudományi Kar pp. 182-187. , 6 p.

7.3 Tudományos konferenciákon elhangzott előadások absztraktkiadványban megjelentetve

7.3.1 Magyar nyelven

34. Hajdú Dávid ; Koncz Gábor (2023): Investigation of Workplace Training from the Perspective of Employers and Employees, In: Vágány, Judit; Fenyvesi, Éva (szerk.) Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok: 11. Tudományos Szimpózium : absztrakt füzet, Budapest, Magyarország : Budapesti Gazdasági Egyetem p. 27
35. Hajdú Dávid ; Koncz Gábor (2023): A munkahelyi képzések vizsgálata a munkáltatók és a munkavállalók, In: Vágány, Judit; Fenyvesi, Éva (szerk.) Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok: 11. Tudományos Szimpózium : absztrakt füzet, Budapest, Magyarország : Budapesti Gazdasági Egyetem p. 26
36. Hajdú Dávid ; Koncz Gábor (2023): A munkahelyi képzések vizsgálata a munkáltatók és a munkavállalók In: Vágány, Judit; Fenyvesi, Éva (szerk.) Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok: 11. Tudományos Szimpózium : absztrakt füzet Budapest, Magyarország : Budapesti Gazdasági Egyetem p. 26

7.3.2 Idegen nyelven

37. Hajdú Dávid ; Koncz Gábor (2023): Investigation of Workplace Training from the Perspective of Employers and Employees In: Vágány, Judit; Fenyvesi, Éva (szerk.)

- Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok: 11. Tudományos Szimpózium : absztrakt füzet Budapest, Magyarország : Budapesti Gazdasági Egyetem p. 27
38. Hajdú Dávid (2020): Labour market analysis of Borsod-Abaúj-Zemplén County, In: Bujdosó, Zoltán; Dinya, László; Csernák, József (szerk.) XVII. Nemzetközi Tudományos Napok - Abstract Book : 17th International Scientific Days - Abstract Book, Gyöngyös, Magyarország : EKE Líceum Kiadó (2020) 245 p. pp. 105-105. , 1 p.
39. Hajdú Dávid (2020): Borsodchem reverse - Postfordist transformation in Kazincbarcika, In: Bujdosó, Zoltán; Dinya, László; Csernák, József (szerk.) XVII. Nemzetközi Tudományos Napok - Abstract Book : 17th International Scientific Days - Abstract Book, Gyöngyös, Magyarország : EKE Líceum Kiadó (2020) 245 p. pp. 104-104. , 1 p.
40. Járdány Krisztián ; Hajdú Dávid (2020): Investigation of the labor supply of Tokaj winery in the context of middle level viticultural education: A Tokaji borvidék munkaerő-ellátottságának vizsgálata a középszintű szőlészeti-borászati edukáció tükrében, In: Bujdosó, Zoltán; Dinya, László; Csernák, József (szerk.) XVII. Nemzetközi Tudományos Napok - Abstract Book : 17th International Scientific Days - Abstract Book, Gyöngyös, Magyarország : EKE Líceum Kiadó (2020) 245 p. pp. 118-118. , 1 p.